

HELSINGIN KAUPUNGIN

**Vuoden 2020 talousarvio-
ehdotuksen raami sekä
talousarvio- ja
taloussuunnitelma-
ehdotuksen
2020–2022
laatimisohteet**

Khs 6.5.2019

Julkaisija Helsingin kaupungin kaupunginkanslia
Osoite PL 20 (Pohjoisesplanadi 11–13)
00099 HELSINGIN KAUPUNKI

Helmi Strategia ja talous/Kaupungin ja talous/Talousarvio
Tilaukset Helsingin kaupungin kaupunginkanslia
puh. (09) 310 36271
Jakelu sähköposti anne.alanko@hel.fi

Helsingin kaupungin digipaino
Helsinki 2019

6.5.2019

SISÄLLYSLUETTELO	Sivu
1 JOHDANTO	1
2 KAUPUNKISTRATEGIA JA SEN TOTEUTTAMINEN	2
HELSINGIN KAUPUNKISTRATEGIA 2017–2021.....	3
<i>Kaupunkistrategiaa toteuttavat kaupunkiyhteiset strategiahankkeet</i>	4
<i>Kaupunkistrategian mittarit</i>	5
<i>Valtuustokauden suunnittelu</i>	6
3 VUODEN 2020 TALOUSARVIOEHDOTUKSEN RAAMI	8
YLEINEN TALOUSTILANNE.....	8
HELSINGIN KAUPUNGIN TALOUDELLINEN TILANNE VUODEN 2019 KEVÄÄLLÄ.....	10
RAAMI 2020.....	11
KAUPUNKITASOINEN KÄYTTÖTALOUDEN KOKONAISRAAMI TOIMINTAMENOILLE.....	17
KAUPUNKITASOINEN INVESTOINTIRAAMI.....	18
4 TALOUSARVIO- JA TALOUSSUUNNITELMAEHDOTUKSET	19
TOIMINNAN TAVOITTEET.....	19
KÄYTTÖTALOUS.....	19
<i>Talousarvion perusteluteksti</i>	19
MENOT.....	20
MENOIHIN LIITTYVÄT ERITYISOHJEET.....	20
<i>Arvonlisävero</i>	20
<i>Jäsenmaksut</i>	21
<i>Luottotappiot</i>	21
<i>Sisäiset tilavuokrat</i>	21
<i>Muut sisäiset palvelut</i>	21
<i>Sponsorirahan käyttö</i>	22
<i>Vakuutusrahastomaksut ja -korvaukset</i>	22
TULOT.....	23
TULOIHIN LIITTYVÄT ERITYISOHJEET.....	23
<i>Poistot</i>	23
<i>Valmistus omaan käyttöön</i>	23
5 HENKILÖSTÖ	24
HENKILÖSTÖSUUNNITTELU.....	24
VIRKOJEN PERUSTAMINEN JA LAKKAUTTAMINEN.....	24
PALKAT.....	24
TULOSPALKKIOT JA MUUT KERTALUONTEISET PALKKIOT.....	25
HENKILÖSTÖKORVAUKSET.....	25
LOMAPALKKOJEN JA NIIHIN LIITTYVIEN HENKILÖSIVUKULUJEN JAKSOTUS.....	25
HENKILÖSIVUKULUT.....	25
PALKKOJEN LASKENTA.....	26
TYÖHYVINVOINTITOIMINTA.....	26
OSAAMISEN KEHITTÄMINEN.....	26
6 TILAT	28
7 INVESTOINTIOSA	29
INVESTOINTIEHDOTUKSET.....	29
TILAHANKKEET, LIIKUNTAPAIKAT JA ULKOILUALUEET.....	29
INFRARAKENTAMINEN.....	30

6.5.2019

IRTAIN OMAISUUS.....	31
KUNNAN LIIKELAITOSTEN INVESTOINNIT.....	31
PYSYVIEN VASTAAVIEN HYÖDYKKEET	31
HINTATASO.....	32
8 ERILLISKYSYMYKSET	33
INNOVAATORAHASTON KÄYTTÖ	33
KEHITTÄMISHANKKEET.....	33
OSALLISTUVA BUDJETOINTI	34
RISKIENHALLINTA	34
TIETOTEKNIIKAN KUSTANNUKSET JA HANKKEET	34
YMPÄRISTÖASIOIDEN HALLINTA JA SEURANTA	34
9 TALOUTTA JA TOIMINTAA KOSKEVAT OHJEET JA SÄÄNNÖT.....	36
KUNTALAKI	36
KUNTAJAOSTON OHJEET.....	36
KAUPUNGIN HALLINTOSÄÄNTÖ	37
JHS SUOSITUS.....	37
<i>Talousarvion yhteys kirjanpitoon ja taloustilastoon.....</i>	<i>37</i>
<i>Resurssien jako tehtäville ja hankkeille.....</i>	<i>38</i>
<i>Tavoitteiden sitominen resursseihin</i>	<i>38</i>
<i>Tasapainoperiaate.....</i>	<i>38</i>
<i>Brutto- ja nettoperiaate</i>	<i>39</i>
<i>Suorite- ja realisointiperiaate</i>	<i>39</i>
<i>Täydellisyysperiaate.....</i>	<i>39</i>
<i>Kehysbudjetointiperiaate</i>	<i>40</i>
<i>Kunnan talousarvion ja -suunnitelman rakenne ja sisältö.....</i>	<i>40</i>
10 TALOUSARVIOALOITTEET	41
11 MUUT OHJEET.....	42
MUODOLLINEN ASU JA MÄÄRÄAJAT	42
EHDOTUSTEN TARKKUUS.....	42
TOIMITETTAVA AINEISTO	42
TIEDUSTELUT JA LISÄOHJEET	43

LIITTEET

- Liite 1: Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksen 2020–2022 perustelutekstimalli
- Liite 2: Investointiraami talousarviokohdittain ja alustava investointiohjelma 2020–2029
- Liite 3: Taulukkomallit suoritteet, taloustavoitteet, tuottavuus, tilankäyttö, yksikkökustannukset
- Liite 4: Käyttötalouden taulukkomalli
- Liite 5: Investointiosan taulukkomallit
- Liite 6: Malli irtaimen omaisuuden perushankintoja erittelevästä taulukosta
- Liite 7: Talousarvioehdotusten käsittelyt Ahjossa
- Liite 8: Kaupunkitason strategiamittarit
- Liite 9: Helsingin kaupungin hallinnollinen organisaatio 1.1.2019

6.5.2019

1 JOHDANTO

Kuntalain mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio. Hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös kolmea tai useampaa vuotta koskeva taloussuunnitelma. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Kaupungin hallintosäännön mukaan kaupunginhallitus päättää vuosittain talousarvion laatimisohjeista ja noudattamisohjeista. Talousarvion laatimisohjeissa annetaan toimialoille, virastoille ja liikelaitoksille ohjeet talousarvion ja -suunnitelman laatimiseksi. Laatimisohjeiden käsittelyn yhteydessä kaupunginhallitus voi hyväksyä talousarvion valmistelutyötä ohjavia kannanottoja. Hallintosäännön mukaan investointitarkastelu laaditaan kymmeneksi vuodeksi.

Vuoden 2020 talousarvion laatimisohjeissa annetaan kaupunkitasolla käyttötalousmenoille ja investointitasolle euromääräinen raami vuodelle 2020 perustuen kaupunkistrategian 2017–2021 taloustavoitteisiin.

Kaupunkistrategia on kaupungin keskeisin toimintaa ja johtamista ohjaava asiakirja, jonka toteuttamisen ja seurannan keskeinen väline on talousarvio ja taloussuunnitelma.

Lauta- ja johtokuntien tulee hyväksyä talousarvioehdotuksensa 28.8.2019 mennessä.

6.5.2019

2 KAUPUNKISTRATEGIA JA SEN TOTEUTTAMINEN

Kuntalain 7 luvun 37 §:n mukaan *kunnassa on oltava kuntastrategia, jossa valtuusto päättää kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista.*

Kuntastrategiassa tulee ottaa huomioon:

- 1) kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen*
- 2) palvelujen järjestäminen ja tuottaminen*
- 3) kunnan tehtäviä koskevissa laeissa säädetyt palvelutavoitteet*
- 4) omistajapolitiikka*
- 5) henkilöstöpolitiikka*
- 6) kunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet*
- 7) elinympäristön ja alueen elinvoiman kehittäminen.*

Kuntastrategian tulee perustua arvioon kunnan nykytilanteesta sekä tulevista toimintaympäristön muutoksista ja niiden vaikutuksista kunnan tehtävien toteuttamiseen. Kuntastrategiassa tulee määritellä myös sen toteutumisen arviointi ja seuranta. Kuntastrategia tarkistetaan vähintään kerran valtuuston toimikaudessa.

Kuntalaissa todetaan myös, että kunnan toimintaa johdetaan valtuuston hyväksymän kuntastrategian mukaisesti. Kunnanhallitus johtaa kunnan toimintaa, hallintoa ja taloutta. Kunnanjohtaja johtaa kunnanhallituksen alaisena kunnan hallintoa, taloudenhoitoa ja muuta toimintaa. Valtuusto voi päättää, että kunnanjohtajan sijasta kuntaa johtaa pormestari.

Kuntastrategiassa tulee ottaa huomioon kunnan taloudelliset realiteetit ja kehitysnäkymät ja kuntastrategian tulee ohjata kunnan taloussuunnittelua. Kuntastrategia tulee jatkossa ottaa entistä paremmin huomioon kunnan talousarvion ja -suunnitelman laatimisessa. Kunnan strateginen suunnittelu ja taloussuunnittelu kytkeytyvät siten tulevaisuudessa nykyistä tiukemmin yhteen.

Kuntalaki edellyttää kunnan toiminnalta tavoitteellisuutta ja suunnitelmallisuutta. Kaupunginvaltuuston ja kunnan muiden toimielinten on talousarviossa ja -suunnitelmassa sekä niihin perustuvissa käyttösuunnitelmissa ja erillisbudjeteissa hyväksyttävä toimintaa ja taloutta koskevat tavoitteet. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään sekä kunnalle että kuntakonsernille talouden ja toiminnan tavoitteet siten, että talousarvio ja -suunnitelma toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet.

Kaupunginvaltuuston hyväksymässä hallintosäännössä kuntastrategiasta käytetään termiä kaupunkistrategia. Kaupunkistrategia on kaupungin keskeisin toimintaa ohjaava asiakirja ja johtamisen väline. Talousarvio ja taloussuunnitelma on kaupunkistrategian toteuttamisen ja seurannan keskeinen väline.

6.5.2019

Kaupunkistrategia vahvistaa kaupungin toiminnan ohjaamista kokonaisuutena ja kaupungin kokonaisetun huomioiden. Kaupunkistrategia on valtuuston tärkein ohjausväline kaupungin talouden ja toiminnan pitkäjänteisessä johtamisessa ja ohjauksessa. Kaupunkistrategia esitetään vuosittain kaupungin talousarvion yleisperusteluosassa. Valtuustokauden aikana kaupunkistrategia tarkistetaan tarpeen mukaan, mikäli kaupungin toimintaympäristössä tapahtuu merkittäviä kaupungin toimintaan tai talouteen vaikuttavia muutoksia.

Hallintosäännön mukaan (10 luku *Toimialalautakunnan yleinen toimivalta*) toimialalautakunta valvoo, että toimialan toiminta on kaupunkistrategian ja talousarvion sekä kaupunginvaltuuston ja kaupunginhallituksen asettamien tavoitteiden mukaisista.

Hallintosäännön mukaan (5 luku *Johtavat viranhaltijat*) johtavien viranhaltijoiden tehtävänä on suunnitella, seurata ja valvoa johtamansa hallinnollisen kokonaisuuden toimintaa sekä vastata sen tuloksellisuudesta ja tavoitteiden saavuttamisesta. Johtavien viranhaltijoiden tehtävänä on myös johtamansa hallinnollisen kokonaisuuden strateginen ohjaus sekä suorituskyvyn ja toiminnan tuloksellisuuden kehittäminen ja ylläpito.

Helsingin kaupunkistrategia 2017–2021

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 27.9.2017 kaupunkistrategian vuosiksi 2017–2021. Kaupunkistrategia on lähtökohtana valmisteltaessa talousarvioehdotusta sekä muita valtuustokauden talousarvioita ja toimenpiteitä. Kaupunginvaltuusto päätti myös, että strategian toteuttamista arvioidaan ja seurataan osana vuosittaista talouden ja toiminnan seurantaa. Valtuustokauden puolivälissä tehdään etenemisen tarkastelu.

Helsingin kaupunkistrategia 2017–2021 korvaa erillishjelmat ja vastaavat, eikä toimialaoilla laadita omia strategioita, ohjelmia tai vastaavia. Kaupunkistrategia linjaa pitkän aikavälin tavoitteet. Kaupunkistrategiaa toteutetaan talousarvion ja taloussuunnitelman sekä toimialojen tulosbudjetin ja toimintasuunnitelmien kautta.

Kaupunkistrategia ohjaa talousarvion 2020 valmistelua. Lauta- ja johtokuntien tulee toteuttaa strategian tavoitteita toimintasuunnitelmaa ja tulosbudjettia hyväksyessään. Kaupunkistrategian mukaisesti hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinaatiota on vahvistettu Helsingissä mm. perustamalla hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ohjausryhmä. Talousarviossa tulee esittää hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen keskeiset toimenpiteet.

Sitovien toiminnan tavoitteiden tulee perustua kaupunkistrategiaan.

6.5.2019

Kaupunkistrategiaa toteuttavat kaupunkiyhteiset strategiahankkeet

Kaupungin johtoryhmä on käynnistänyt kaupunkistrategian pohjalta seitsemän strategiaa toteuttavaa kaupunkiyhteistä hanketta, joiden päätöstilanne on seuraava:

1. Eriarvoisuuden vähentämisen ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyn kaupunkistrategiahanke – Mukana-ohjelma
 - a. Päätetty kaupunginhallituksessa 11.2.2019.
 - b. Päätöksessään kaupunginhallitus kehotti kaikkia toimialoja ja kaupunginkansliaa yhteistyössä edistämään Mukana-ohjelman toimenpiteiden toteuttamista.
2. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinoinnin ja johtamisrakenteen valmistelu
 - a. Päätetty kaupunginhallituksessa 14.5.2018.
 - b. Kansliapäällikkö asetti Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ohjaus- ja asiantuntijaryhmän 22.8.2018
3. Kiinteistöstrategia
 - a. Lautakuntien lausunnot joulukuu 2018–tammikuu 2019.
 - b. Kaupunginhallitus kevät 2019.
4. Kävelykeskustan laajentamisen ja maanalaisen kokoojakadun edellytykset
 - a. Päätöksenteko vuonna 2020.
5. Liikkumisohjelma
 - a. Päätetty kaupunginhallituksessa 3.12.2018.

6.5.2019

- b. Päätöksessään kaupunginhallitus kehotti kaikkia toimialoja yhteistyössä edistämään liikkumishjelman toimenpiteitä ja tavoitteita.

6. Merellinen strategia

- a. Päätetty kaupunginhallituksessa 11.3.2019.
- b. Kaupunginhallitus hyväksyi Helsingin kaupungin merellisen strategian ja toimintaohjelman ohjeellisena asiakirjana kaupunkistrategiassa 2017–2021 asetettujen Helsingin merellisyyttä koskevien tavoitteiden saavuttamiseksi.
- c. Päätöksessään kaupunginhallitus kehotti samalla käynnistämään tarvittavat toimenpiteet ja edellytti, että toimialat ja liikelaitokset suuntaavat toimintaansa strategian mukaisesti kulloinkin käytettävissä olevien määrärahojen puitteissa.

7. Maapolitiikka

- a. Helsingin tontinluovutusta koskevat linjaukset sekä niitä tarkentavat soveltamisohjeet
 - i. Päätetty kaupunginhallituksessa 1.4.2019
 - ii. Kaupunginhallitus hyväksyi kaupungin tontinluovutustoiminnassa noudatettavaksi Helsingin tontinluovutusta koskevat linjaukset sekä niiden soveltamisohjeen.
 - iii. Uusien linjausten vaikutuksia arvioidaan ja kaupunkiympäristölautakunnalle tuodaan arviointi tiedoksi aina AM-ohjelman raportoinnin yhteydessä.

Kaupunkistrategian mittarit

Kaupunginhallitus hyväksyi 12.3.2018 kaupunkistrategian kaupunkitason mittarit (liite 8).

Kaupunginhallitus hyväksyi 18.3.2019 kehitettävät mittarit osaksi kaupunkistrategian mittareita (liite 8). Kaupunginhallitus kehotti päätöksessään toimialoja, vi-rastoja ja liikelaitoksia ottamaan kehitettävät mittarit muiden kaupunkistrategian mittareiden tavoin huomioon strategiakauden talousarvioiden tavoitteita, toimenpiteitä ja toiminnan mittauksesta valmisteltaessa. Kaupunginhallitus kehotti toimialoja, virastoja ja liikelaitoksia huolehtimaan mittareiden toteuttamisesta ja seurannasta sekä raportoi-maan kehitettävät mittarit aiemmin hyväksytyjen strategiamittareiden tapaan osana talouden ja toiminnan seurantaa vuonna 2020.

Kaupunkistrategian mittarit on tyypitelty

- muutosmittareihin (ilmentävät muutosta ja kehitystä)
- vaikuttavuusmittareihin (kaupunki kohdistaa erityisiä toimia)
- toiminnan mittareihin (toiminta tai toimenpiteet).

6.5.2019

Mittarit on luokiteltu strategian teemakokonaisuuksien Kestävän kasvun turvaaminen, Uudistuvat palvelut ja Vastuullinen taloudenpito mukaisesti. Jokaiselle teemakokonaisuudelle on muodostettu strategian sisällön pohjalta 1–8 alateemaa.

Kaupunkistrategian mukaisesti mittarointi on kytketty toiminnan ja talouden suunnittelurytmiin. Vaikka pääosa mittareista päivittyy kerran vuodessa tai harvemmin, kaikki mittarit raportoidaan neljä kertaa vuodessa.

Kaupunkistrategian mittaristo muodostaa hierarkkisen kokonaisuuden, jossa eri tasot kytkeytyvät toisiinsa. Toimialojen tulee talousarvion tavoitteissa, toimenpiteissä ja toiminnan mittauksessa ottaa huomioon kaupunkitason mittarit, jotta kaupunkitason mittarit, toimialojen mittarit ja TA-mittarit sekä palvelujen mittarit muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden. Toimialojen ja TA-mittareiden tulee osoittaa, kuinka toimiala edistää tai tukee kaupunkitason mittareiden tavoitetason toteutumista. Kaupunkitason strategiamittarit kuvaavat strategiatavoitteissa onnistumista ja niiden tulisi ohjata myös resurssien suuntaamista.

Mittarikokonaisuus on yhtenä lähtökohtana keskushallinnon ja toimialojen vuoden 2020 talousarviovalmisteluun. Toimialatason ja TA-mittarit päätetään lopullisesti kuuluvana vuonna lautakuntien ja kaupunginvaltuuston talousarviokäsittelyn jälkeen.

Valtuustokauden suunnittelu

Kaupunkistrategiaan kuuluvana uutena suunnitteluelementtinä aloitettiin vuonna 2018 kaupunkiyhteinen ja toimialojen yhteispinnat aikataulutettava neljän vuoden kokonaissuunnitelman valmistelu vuoden 2019 talousarviosuunnittelun lähtötiedoksi. Suunnittelua tehtiin kaupunginkanslian ja toimialojen yhteissuunnitteluna. Yhteissuunnittelua jatketaan vuonna 2019.

Kaupunkistrategiasta tunnistettiin vuonna 2018 toimialojen välisen yhteissuunnittelun kautta useammalle toimialalle tai kaikille toimialoille yhteisiä teemoja, jotka vaativat kaupunkiyhteistä suunnittelua talousarvioon 2020 ja taloussuunnitelmaan 2020–2022. Tunnistetut teemat ovat:

1. asiakaskokemus ja asiakastyytyväisyys
2. hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (lapset ja nuoret, ikääntyneet)
3. osallisuus
4. palvelujen saavutettavuus
5. työllisyys
6. elinkeinopoliittiset toimenpiteet
7. harrastustoiminta
8. elävät kaupunginosat
9. bulevardien suunnittelu ja liikennejärjestelmä
10. kaupungin tilojen käyttö.

6.5.2019

Edellä mainittujen lisäksi yhteistä suunnittelua ja koordinoitua vaatia teemoja ovat mm. päästövähennysohjelma, johtaminen ja toimintakulttuuri sekä digitalisaatio ja asiakkaiden digiratkaisut. Valtuustokauden suunnittelua kuvaa alla oleva kuva.

Tunnistetuissa teemoissa yhteistyötä ja suunnittelua parannetaan ja yhdenmukais-tetaan vuoden 2020 talousarvion sekä toimialojen toimintasuunnitelmien ja tulosbudjettien valmistelussa. Toimialojen ja liikelaitosten tulee osallistua kaupungin-kanslian koordinoimaan työhön. Lisäksi toimialojen ja liikelaitosten tulee myös itse huolehtia tarvittavasta yhteisvalmistelusta edellä mainittujen teemojen osalta talous-arviovalmistelussa ja toteuttamisessa.

Sekä kaupunkiyhteiset hankkeet että tunnistetut yhteissuunnittelun teemat tulee huomioida talousarvion tavoitteissa, toimenpiteissä ja toiminnan mittauksessa.

6.5.2019

3 VUODEN 2020 TALOUSARVIOEHDOTUKSEN RAAMI

Yleinen taloustilanne

Analyysi yleisestä taloustilanteesta perustuu valtionvarainministeriön 4.4.2019 julkaisemaan taloudelliseen katsaukseen.

Valtiovarainministeriön huhtikuussa 2019 julkaiseman suhdannekatsauksen mukaan Suomen BKT kasvoi 2,3 prosenttia vuonna 2018. Kasvu ei ollut yhtä voimakasta kuin vuosina 2016 ja 2017, jolloin kasvuluvut lähentelivät kolmea prosenttia. Vuonna 2018 talouskasvu jakautui tasaisesti teollisuuden, rakentamisen ja palveluiden toimialoille. Vuosina 2019–2021 BKT:n kasvun ennustetaan hidastuvan noin 1,7 prosenttiin vuonna 2019, 1,4 prosenttiin vuonna 2020 ja edelleen 1,2 prosenttiin vuonna 2021. Kasvua hidastavat laskevat asuntoinvestoinnit ja viennin osalta kaupan esteiden lisääntyminen.

Maailmantalouden kasvu hidastuu lähivuosina. Euroalueen talousnäköymät ovat heikentyneet vuoden 2018 aikana. Erityisesti teollisuuden luottamus talouskehitykseen on laskenut. Saksan ja Ranskan talouden kasvun ennustetaan hidastuvan. Iso-Britannian talousnäköymiä varjostaa Brexitiin liittyvä epävarmuus. Aasiassa Japanin ja Kiinan talouskasvun samoin arvioidaan hidastuvan. Kiinan viennin näköymiä varjostaa jännitteet Yhdysvaltojen kanssa lähivuosina.

Yhdysvaltojen talous on vahvassa vireessä, mutta talouskasvun ennustetaan hidastuvan lähivuosina. Kasvua ylläpitää erityisesti yksityinen kulutus ja hyvä työllisyystilanne.

Suomen vientikysyntä ja viennin ennuste kehittyvät maailmankaupan kasvua hitaammin. Viennin heikentymiseen vaikuttaa osaltaan tärkeän vientimaan, Saksan, taloudellisten näköymien heikkeneminen. Suomen tavaravientiä ylläpitää muun muassa laivatalausten tasainen valmistuminen tulevina vuosina ja palveluviennin kasvua on edesauttanut moottoriajoneuvojen viennin vahva kasvu.

Yksityisen kulutuksen kasvun ennakoidaan olevan 1,8 prosenttia vuonna 2019. Vuonna 2019 yksityisen kulutuksen kasvua tukee ansiotason nousu sekä työllisyyden koheneminen. Palkkasumma nousee lähes 4 prosenttia. Reaalisesti kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvu jatkuu inflaation pysyessä hitaana. Kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvua tukee myös sosiaalisten tulonsiirtojen kasvu, sillä eläketulojen kasvu jatkuu vahvana, keskimäärin yli kolmen prosentin vuosivauhdissa. Työttömyysmenojen väheneminen hidastaa taas tulonsiirtojen kasvua. Vuosina 2020 ja 2021 palkkasumman kasvuun vaikuttaa ansiotason kasvun jatkuminen nopeana. Ansiotason kasvua kiihdyttää tilapäisesti julkisen sektorin lomarahojen palauttaminen vuonna 2020.

6.5.2019

Kotitalouksien velkaantuminen suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin jatkuu edelleen alhaisen korkotason ja hyvän työllisyyden tukemana. Velkaantumisen kasvuvauhti hidastuu, kun velkaantumista tukevien tekijöiden vaikutus pienenee.

Yksityisten investointien kasvuvauhti hidastuu koko ennustejaksolla vuoteen 2021 asti johtuen etupäässä asuntoinvestointien palautumisesta poikkeuksellisen korkealta 46 000 asunnon tasolta, vuositasolta lähemmäs normaalia noin 30 000 asunnon tasoa. Sen sijaan korjausinvestointien ennustetaan säilyvän vakaina ja kasvavan noin 1–2 prosentin vuosivauhtia lähivuosina.

Taloukasvu hidastuu. Vuonna 2018 teollisuusyritysten tuotanto-odotukset olivat jo maltillistuneet ja kasvun esteet yleistyneet, työvoiman saatavuusongelmat lisääntyneet rakennustoiminnassa sekä palvelualoilla, ja myönnettyjen rakennuslupien määrä oli kääntynyt laskuun. Käynnissä olevien rakennushankkeiden tukemana rakennusalan tuotanto lisääntyi yli 3,0 prosenttia vuonna 2018. Rakentamisen ennustetaan jatkuvan kasvukeskuksissa vilkkaana tulevina vuosina.

Vuonna 2018 ja 2019 ajan teollisuustuotannon kasvu lisää koko talouden kasvua vielä vahvimmin. Kasvun taustalla on runsaasta kansainvälisestä kysynnästä kertova vahva tilauskanta teollisuudessa, lukuisten aloitettujen yksityisten ja julkisten rakennushankkeiden eteneminen sekä talouden rakennemuutos, joka näkyy vahvana yksityisten palvelujen kysyntänä.

Yksityiset palvelut toimivat taloukasvun perustana vuosina 2020 ja 2021. Yksityisten palveluiden suhdannetilanne on hyvä ja myynti kasvussa. Palvelutuotantoa tukee kotitalouksien myönteinen tulokehitys. Kansainvälinen kysyntä lisää ulkomaista, ja välituotteiden kautta myös kotimaista, kysyntää palvelevaa palvelutuotantoa. Palvelutuotanto on kasvanut yhtäjaksoisesti yli kolmen vuoden ajan ja viime vuonna kasvu oli yhä 1,5 prosenttia. Tuotannon kasvu on ollut nopeaa yksityisillä toimialoilla, mutta maltillista julkisilla toimialoilla. Vahvimmin on kasvanut liike-elämän palvelut. Myös kuluttajapalveluiden myynti on lisääntynyt ostovoiman parantuessa.

Työllisten määrä kasvoi vuonna 2018 ja edellytykset työllisyyden kasvun jatkumiselle ovat hyvät vuosina 2019 ja 2020. Työllisyysasteen ennustetaan nousevan 72,7 prosenttiin vuonna 2019 ja edelleen 73,2 prosenttiin vuonna 2020. Työttömyyden ennustetaan pysyvän melko korkeana, mutta työttömien ja pitkäaikaistyöttömien määrä on vähentynyt ja määrän odotetaan vähenevän niin, että työttömyysaste laskee 6,3 prosenttiin vuonna 2019 ja edelleen 6,1 prosenttiin vuonna 2020.

Julkisen talouden rakenteellinen epätasapaino säilyy. Julkista taloutta heikentää väestön ikääntymisen kautta kasvavat eläke-, terveys- ja hoivamenot. Valtiontalous on edelleen alijäämäinen vuonna 2019, mutta valtiontalouden alijäämää pienenee, koska menojen kasvua hillitsevät hallitusohjelman asteittain kasvavat sopeutustoimet sekä kärkihankkeista aiheutuvien lisämenojen poistuminen. Myös kilpailukyky-sopimukseen sisältyvät työnantajamaksujen alennukset sekä tilapäiset lomarahojen leikkaukset ovat pienentäneet valtion maksamia palkansaajakorvauksia

6.5.2019

viime vuosina. Vastaavasti tilapäisen lomarahojen leikkauksen poistuminen kasvattaa palkansaajakorvauksia vuonna 2020.

Helsingin kaupungin taloudellinen tilanne vuoden 2019 keväällä

Kaupungin tilikauden tulos oli 386,6 miljoonaa euroa ollen 199 miljoonaa euroa talousarviota parempi. Vuosi 2018 oli Helsingin kaupungin taloudessa talousarviossa odotettua myönteisempi. Kaupungin toimintakate toteutui talousarviota parempana, ja verotulot kasvoivat talousarviossa ennakoitua enemmän. Myös korkomenot toteutuivat talousarviota pienempinä. Vuosikate 752 miljoonaa toteutui 206 miljoonaa euroa talousarviota parempana, mutta selvästi edellisen vuoden tasoa heikommin (838 miljoonaa euroa vuonna 2017).

Kaupungin ulkoisten toimintamenojen kasvu edelliseen vuoteen verrattuna oli 2,8 prosenttia. Kaupungin toimintamenot alittivat talousarvion 38 miljoonaa euroa.

Kaupunkistrategian käyttötalouden toimintamenoja mitoittavan taloustavoitteen mukaiset menot kasvoivat vuonna 2018 noin 2,0 prosenttia. Kyseiset menot toteutuivat noin 58 miljoonaa euroa talousarviota pienempinä. Määrärahojen alitus johtui osaltaan eräiden keskitetysti varattujen määrärahojen alittumisesta (muun muassa keskitetyt tietotekniikkamenot sekä henkilöstömenojen jaksotusmuutokset) sekä vaalien kustannusten toteutumisesta talousarviossa ennakoitua matalampina (ei maakuntavaaleja 2018 ja vain yksi kierros presidentinvaaleja). Lisäksi kaupunkiympäristön toimialalla eräät menot toteutuivat talousarviota pienempinä (kaupunkirakennetalousarviokohdan henkilöstömenot, asuntotuotannon menot sekä tuki HKL:lle).

Verotuloja kertyi 3 416,6 miljoonaa euroa eli kokonaisverotulot toteutuivat 83,6 miljoonaa euroa talousarviota korkeampina. Verotuloja kertyi yhteisöverotulot ja kiinteistövero mukaan lukien 1,1 prosenttia edellistä vuotta enemmän. Vuoden 2018 alusta Helsingin kunnallisveroa alennettiin puolella prosentilla.

Vahvana pysynyt vuosikate on viime vuodet mahdollistanut kaupungin investointien rahoittamisen tulorahoituksella. Strategiakaudella 2017–2021 tavoitteena on rahoittaa investoinnit tulorahoituksella siten, että lainakanta asukasta kohden ei kasva.

Kaupungin investointien toteuma vuonna 2018 oli liikelaitosten investoinnit (pääosin HKL-liikelaitoksen joukkoliikenneinvestointeja) huomioiden 625 miljoonaa euroa eli lähes edellisen vuoden tasoa (621 miljoonaa euroa vuonna 2017). Talousarvion investointiosassa määrärahaa oli varattu ilman liikelaitoksia 571,5 miljoonaa euroa. Talousarviovuodelle edelliseltä vuodelta käyttämättä jääneiden määrärahojen perusteella myönnettyjen sekä muiden ylitysoikeuksien jälkeen käytettävissä olleet investointiosan määrärahat olivat yhteensä 694,3 miljoonaa euroa, josta käytettiin yhteensä 516 miljoonaa euroa eli 74,0 prosenttia. Liikelaitosinvestointeihin oli talousarviossa varauduttu yhteensä 181,7 miljoonaa euroa, joista toteutui yhteensä 109,1 miljoonaa euroa eli 60,0 prosenttia.

6.5.2019

Vuonna 2018 toiminnan ja investointien rahavirta muodostui 150,7 miljoonaa euroa positiiviseksi. Tämä keskeinen kaupungin talouden tilannetta kuvaava tunnusluku toteutui heikompana kuin edellisenä vuonna (245 miljoonaa euroa vuonna 2017). Syynä edellistä vuotta matalampaan tasoon oli alempi vuosikatteen taso.

Uusia pitkäaikaisia talousarviolainoja ei vuonna 2018 nostettu. Kaupungin lainakanta aleni 1 100 miljoonaan euroon (sisältäen HKL:n rahalaitoslainat). Pitkäaikaisia lainoja lyhennettiin yhteensä 106 miljoonaa euroa, mikä rahoitettiin ylijäämäisestä toiminnan ja investointien rahavirrasta. Kaupungin varsinaisten omien kassavarojen määrä pieneni vuonna 2018 yhteensä 75 miljoonaa euroa. Kassavarojen määrän väheneminen johtuu toiminnan ja investointien rahavirran edellistä vuotta heikommasta tasosta, pitkäaikaisten lainojen lyhentämisestä ja antolainojen kasvusta (merkittävältä osin kaupunkikonserniin kuuluvalla Stadion-säätiöllä).

Raami 2020

Kaupungin vuoden 2020 talousarvion raami ja taloussuunnitelma 2020–2022 perustuu kaupunkistrategian taloustavoitteisiin ja 28.11.2018 hyväksytyyn vuoden 2019 talousarvioon sekä ohjeellisena hyväksytyyn taloussuunnitelmaan 2020–2021. Käyttömenojen kaupunkitasoinen kokonaisraami on johdettu strategian laskukaavalla, joka ottaa huomioon väestökasvun ja kustannustason muutoksen sekä 0,5 prosentin tuottavuustavoitteen. Väestönkasvu perustuu kaupungin laatiin väestöennusteeseen ja kustannustason nousu peruspalvelujen hintaindeksiin.

Tuoreimpiin väestönkasvun ja kustannustason ennusteisiin perustuen strategiatavoitteen mukaiset käyttötalouden menot voivat vuonna 2020 kasvaa 3,47 % verrattuna vuoden 2019 talousarvioon. Vuodelle 2020 ehdotettu kaupunkitasoinen käyttötalouden raami on vuoden 2019 talousarvio lisättynä 3,47 prosentilla. Vuoden 2019 talousarvion yhteydessä ohjeellisena hyväksytyssä taloussuunnitelmassa sen hetkellä ennusteilla väestönkasvusta ja indeksin muutoksesta arvioitu kasvu vuodesta 2019 vuoteen 2020 on 3,28 %, joka on siten jokseenkin nyt ehdotetun raamin mukainen. Tämän vuoksi lauta- ja johtokuntien talousarvioehdotusten lähtökohtana on syytä pitää vuoden 2019 talousarvion yhteydessä ohjeellisena hyväksytyä taloussuunnitelmaa vuosille 2020–2021.

Tuoreimpien väestönkasvuarvioiden mukaan kaupunkistrategian tavoitteen laskennassa käytettävä väestönkasvuprosentti vuodelle 2019 on 0,74 prosenttia (2019 talousarviossa 1,19 prosenttia), vuodelle 2020 on 0,97 prosenttia (2020 taloussuunnitelmassa 1,18 prosenttia), vuodelle 2021 on 1,07 (2020 taloussuunnitelmassa 1,18) ja vuodelle 2022 on 1,07 prosenttia.

Valtiovarainministeriön ennusteen 4.4.2019 mukaan toimintamenojen kustannustason muutoksen määrittelevä peruspalvelujen hintaindeksi olisi 2,40 % vuonna 2019, 3,00 % vuonna 2020 sekä 2,70 % vuosina 2021 ja 2022. Edelliseen ennusteeseen

6.5.2019

verrattuna vuoden 2019 peruspalvelujen hintaindeksi on noussut 2,10 prosentista 2,40 prosenttiin sekä vuoden 2020 indeksi noussut 2,60 prosentista 3,00 prosenttiin.

Kaupunkitasoisen käyttötalouden kokonaisraamin määrittää väestönkasvuun, kustannustason nousuun ja tuottavuuden parantamiseen perustuva laskelma. Vuoden 2020 talousarvion lähtökohtana on kaupunkistrategiasta johdettu kaupunkitasoinen käyttötalouden kokonaisraami, jota ei voida ylittää. Lauta- ja johtokuntien talousarvioehdotuksille ei osoiteta toimialakohtaista raamia, mutta talousarvioehdotusten yhteensovitus tehdään kaupunkitasoisen kokonaisraamin puitteissa. Kaupunkistrategian mukaisesti toimintamenojen kasvua kohdennetaan erityisesti peruspalveluihin, joissa väestönkasvu suorimmin lisää kustannuksia.

Lauta- ja johtokuntien talousarvioehdotuksien tulee perustua strategian taloustavoitteisiin sekä laskelmiin, joista ilmenee väestönkasvun ja toimintaympäristön muutosten vaikutukset asiakas- ja suoritemääriin strategiatavoitteen mukaisesti erityisesti palveluissa joiden kustannuksiin väestönkasvu suorimmin vaikuttaa. Laskelmista tulee ilmetä myös kustannustason muutoksien vaikutus. Laskelmissa tulee huomioida kaupunkistrategian 0,5 % tuottavuustavoite. Toimialojen laskelmien perusteella mahdollistetaan kaupunkistrategian mukainen toimintamenojen kohdentaminen. Lauta- ja johtokuntien tulee talousarvioehdotuksissaan kiinnittää huomiota tulojen kerryttämiseen suhteessa menojen kasvuun.

Lauta- ja johtokuntien tulee sisällyttää talousarvioehdotukseen asiakas- ja suoritemäärien kehitys eriteltynä väestönkasvuun ja muihin tekijöihin vuosina 2018–2022. Lisäksi tulee huomioida, että kaupunkistrategian mukaisesti Helsinki tavoittelee yksikkökustannuksissa muiden suurten kaupunkien keskiarvoa palveluissa, joissa yksikkökustannukset ovat muita suuria kaupungeja korkeammat. Talousarvioehdotuksiin tulee sisällyttää palveluiden yksikkökustannukset tilinpäätöksen 2018 mukaisena sekä niiden kehitys 2019–2022 sekä niihin perustuen tuottavuuskehitys.

Kaupunginhallitus hyväksyi 12.3.2018 kaupunkistrategian kaupunkitason mittarit ja 18.3.2019 kehitettävät mittarit osaksi kaupunkistrategian kaupunkitason mittareita. Kaupunginhallitus kehotti toimialoja, virastoja ja liikelaitoksia ottamaan kaupunkistrategian mittarit huomioon strategiakauden talousarvioiden tavoitteissa, toimenpiteissä ja toiminnan mittauksessa sekä huolehtimaan mittareiden toteuttamisesta. Toimialojen ja talousarvion mittareiden tulee osoittaa, kuinka toimiala edistää tai tukee kaupunkitason mittareiden tavoitetason toteutumista. Strategiamittarit kuvaavat strategiatavoitteissa onnistumista ja niiden tulisi ohjata myös resurssien suuntaamista.

Talousarvioehdotuksista tulee ilmetä kaupunkistrategian toteuttamisen toimenpiteet toimialalla sekä kaupunkiyhteisten strategiahankkeiden ja toimialojen yhteissuunnitelun teemojen toteuttamisen toimenpiteet 2020–2022.

6.5.2019

Vuoden 2020 talousarvion menojen kokonaistaso tarkistetaan talousarviovalmistelun edetessä vastaamaan tuoreimpia ennusteita kustannustason muutoksesta (peruspalvelujen hintaindeksi) ja väestönkasvusta. Lisäksi talousarviovalmistelun edetessä tullaan ottamaan huomioon hallitusohjelman, valtion kuntatalousohjelman sekä valtion vuoden 2020 talousarvioehdotuksen vaikutukset määrärahojen mitoituksessa.

Verotuloarviot perustuvat valtiovarainministeriön ja Kuntaliiton veroennusteisiin. Kokonaisverorahoituksen (verotulot ja valtionosuudet) ennakoitaan vuodelle 2020 kasvavan noin 3,0 % vuoden 2019 ennustetusta tasosta. Verrattuna vuoden 2018 verorahoituksen (verotulot ja valtionosuudet) toteumaan ennakoitaan kahden vuoden (2018–2020) kasvuksi 7,8 %.

Kunnallisverotulojen ennakoitaan vuonna 2020 kasvavan noin 3,4 % vuoden 2019 ennustetusta tasosta ja vastaavasti yhteisöveron ennustetaan toteutuvan vuoden 2019 tasolla. Kiinteistöveron osalta ennakoitaan 1,8 % kasvua perustuen verotusarvojen kasvuun. Hallituksen huhtikuun kehysriihessä päätettiin teknisestä kehuksesta eikä tehty linjauksia koskien esimerkiksi vuoden 2020 verotusta, vaan kaikki linjaukset jätettiin tehtäväksi hallitusohjelmassa ja syksyn budjettiriihessä.

Valtionosuuksia ennakoitaan vuonna 2020 kertyvän 222 miljoonaa euroa eli 20 miljoonaa euroa vuotta 2019 ja noin 25 miljoonaa euroa vuotta 2018 vähemmän. Varsinainen peruspalveluiden valtionosuus kasvaa tämänhetkisten päätösten ja olemassa olevan lainsäädännön mukaan (Kuntatalousohjelma 2020, kevät) kokonaan tasolla 12 % eli noin miljardi euroa verrattuna edelliseen vuoteen. Kuntien peruspalveluiden valtionosuuden kasvu johtuu kilpailukyky sopimuksen päättymisestä (mm. lomarahojen leikkaukseen liittyvän valtionosuuden vähennyksen päättymisen vuoteen 2020), määräaikaisten indeksijäädytysten päättymisestä, valtion ja kuntien välisestä kustannustenjaon tarkistuksesta sekä verotulomenetysten kompensatioiden kasvusta. Tämänhetkisten valtion päätösten mukaan Helsingin saama peruspalveluiden valtionosuus kasvaa vuonna 2020 merkittävästi, mutta tilitysten kasvua pienentää olennaisesti Helsingin maksaman valtionosuuksiin sisältyvän verotulopohjan tasauksen kasvu.

Helsingin valtionosuuksiin sisältyvä verotulopohjan tasaus on vuoden 2020 osalta ennakkotietojen mukaan -373 miljoonaa euroa. Vuonna 2019 vastaava luku on -340,6 miljoonaa euroa. Vielä vuonna 2017 verotulopohjan tasaus oli 289 miljoonaa euroa, joten kasvu viime vuosina on ollut todella merkittävää, jopa yli 100 euroa/asukas. Verotulotasauksen merkittävä nousu muutaman viime vuoden aikana on seurausta Helsingin hyvästä verotulokasvusta, erityisesti edeltävien vuosien hyvästä yhteisöverotulokasvusta. Helsingin maan keskimääräistä paremmasta verotulokehityksestä laskennallisesti hieman yli 37 % (Helsingin tasausvähennysprosentti valtionosuusjärjestelmässä) siirtyy verotulotasaukselta saavien kuntien valtionosuuksiin lisääväksi tekijäksi.

6.5.2019

Kuntien vuonna 2020 saamiin valtionosuuksien liittyen ja koko kuntatalouden kestävä tasapainon kannalta on erittäin tärkeää, että valtio ei kohdista uusia leikkaavia päätöksiä kuntien peruspalveluiden valtionosuuteen vuodelle 2020.

Kunta-alan työehtosopimusten osalta nykyinen sopimuskausi päättyy vuoden 2020 maaliskuun lopussa. Eri alojen työehtosopimusneuvottelut alkavat ensi syksynä mm. vientiteollisuuden aloilla. Neuvottelut ovat yleensä toimineet suuntaa antavina muille sektoreille. Kuntien vuoden 2020 talousarviovalmistelun kannalta päätökset nykyisen sopimuskauden jälkeisten sopimusten sisällöstä (ml. palkkaratkaisut) tulevat luultavasti myöhään. Vuodelle 2019 sijoittuvat korotukset ovat 1.1.2019 järjestelyvaraerä 1,2 % palkkasummasta ja 1.4.2019 yleiskorotus 1,0 %. Lisäksi kilpailukykysopimuksen lomarahaleikkaukset (30 %) päättyvät nostoen kuntien palkkakuluja vuonna 2020. Lauta- ja johtokuntien tulee varautua talousarvioehdotuksessa kulloinkin voimassa oleviin virka- ja työehtosopimuksien mukanaan tuomiin kustannuksiin olemassa olevan tiedon ja ennusteiden mukaan.

Investointien kokonaistaso mitoitetaan tulos- ja rahoituslaskelmiin pohjautuen strategian taloustavoitteen mukaisesti siten, ettei lainakanta asukasta kohti kasva. Investointiraamissa kaupungin 10-vuotisen investointiohjelman vuotuinen kokonaisinvestointitaso on noin 758 miljoonaa euroa sisältäen liikenneliikelaituksen sekä muiden liikelaitosten investoinnit.

Investointiraamissa taloussuunnitelmakaudella 2020–2021 kokonaisinvestointitaso on 988 miljoonaa euroa vuonna 2020 ja 864 miljoonaa euroa vuonna 2021. Vuosien 2020–2021 keskimääräistä tasoa korkeammat investointitasot johtuvat eräistä kaupungin kautta maksettavista rahoitusosuuksista, jotka näkyvät vastaavina tuloina kohdassa rahoitusosuudet investointimenoihin. Vuoden 2020 investointituloihin ja -menoihin on arvioitu Kiinteistö Oy Kalasataman Kymppin osakkeiden myyntitulot ja myyntitulosten sijoittaminen ko. kiinteistöosakeyhtiöön noin 130 miljoonan euron suuruisena.

Raamin mukainen kaupungin vuosien 2020–2022 investointitaso olisi merkittävästi korkeampi verrattuna vuosien 2017 ja 2018 toteutuneeseen investointitasoon. Vuosina 2017 ja 2018 investointien toteuma on jäänyt selvästi käytettävissä olevia määrärahoja alhaisemmaksi. Investointien ohjelmoinnissa keskeisenä periaatteena tulee olla vaikuttavuus ja oikea-aikaisuus.

Vuoden 2020 raamin tulos- ja rahoituslaskelman ohessa on esitetty tulos- ja rahoituslaskelma-arviot myös vuosille 2021 ja 2022.

Toimialojen tulee vuoden 2020 talousarvioehdotuksen laadinnan yhteydessä kehittää ja kokeilla malleja tunnistaa ja huomioida talousarvion vaikutukset lapsiin (Khs 30.8.2017 §308). Lisäksi talousarvion vaikutusarviointia tulee tehdä esimerkiksi sukupuolivaikutusten, terveys- ja hyvinvointivaikutusten, sosiaalisten vaikutusten, yritysvaikutusten ja ympäristövaikutusten näkökulmasta.

6.5.2019

Tuloslaskelma

1 000 €	TP 2018	Talousarvio 2019	TS 2020	Raami 2020	TS 2021	TS 2022
Toimintatulot	1 155 060	1 110 441	1 113 820	1 132 650	1 155 303	1 178 409
Valmistus omaan käyttöön	163 192	140 247	140 482	140 482	140 483	140 483
Toimintamenot	-4 292 820	-4 465 428	-4 585 591	-4 596 025	-4 746 315	-4 901 520
Toimintakate	-2 974 568	-3 214 740	-3 331 289	-3 322 893	-3 450 529	-3 582 628
Verotulot	3 416 582	3 578 000	3 693 000	3 673 000	3 808 100	3 922 343
Valtionosuudet	197 308	196 000	196 000	222 000	222 000	222 000
Rahoitustulot ja -menot						
Korkotulot	77 739	77 070	74 183	74 183	71 478	68 478
Muut rahoitustulot	52 459	43 449	43 449	53 449	53 449	53 449
Korkomenot	-16 870	-20 406	-23 294	-20 294	-20 958	-21 458
Muut rahoitusmenot	-654	-1 800	-1 800	-1 800	-1 800	-1 800
Vuosikate	751 996	657 573	650 249	677 645	681 740	660 384
Poistot	-346 801	-374 441	-397 363	-397 363	-409 770	-419 770
Satunnaiset erät	-18 412					
Tilikauden tulos	386 783	283 132	252 886	280 282	271 970	240 614
Poistoeron muutos	-1 308	2 647	2 448	2 448	2 371	2 371
Varausten muutos	1 015	-4 544	-4 577	-4 577	-5 680	-5 680
Rahastojen muutos	20 105	3 400	5 100	5 100	2 150	2 150
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	406 595	284 635	255 857	283 253	270 811	239 455

6.5.2019

Rahoituslaskelma

1 000 €	TP 2018	Talousarvio 2019	TS 2020	Raami 2020	TS 2021	TS 2022
Toiminnan rahavirta						
Tulorahoitus						
Vuosikate	751 996	657 573	650 248	677 645	681 740	660 384
Satunnaiset erät	-18 412					
Tulorahoituksen korjauserät	-107 180	-96 054	-96 872	-96 872	-97 748	-97 748
Investointien rahavirta						
Investointimenot	-625 292	-784 289	-958 079	-988 079	-864 469	-864 469
Rahoitusosuudet investointimenoihin	11 933	24 768	27 225	27 225	21 311	21 311
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	137 672	114 967	244 974	244 974	114 974	114 974
Toiminnan ja investointien rahavirta	150 717	-83 035	-132 504	-135 107	-144 192	-165 548
Rahoituksen rahavirta						
Antolainauksen muutokset						
Antolainasaamisten lisäykset	-120 031	-167 050	-74 350	-89 350	-64 350	-64 350
Antolainasaamisten vähennykset	70 302	78 356	81 780	81 780	81 561	81 561
Lainakannan muutokset						
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0	115 000	96 500	93 500	91 100	91 100
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-105 849	-100 085	-81 585	-81 585	-79 085	-79 085
Muut maksuvalmiuden muutokset	-70 282	-957	22 711	22 711	-206	-206
Rahoituksen rahavirta	-225 860	-74 736	45 056	27 056	29 020	29 020
Vaikutus maksuvalmiuteen	-75 143	-157 771	-87 448	-108 051	-115 172	-136 528

6.5.2019

Kaupunkitasoinen käyttötalouden kokonaisraami toimintamenoille

	TP 2018 1 000 €	TA 2019 1 000 €	Raami 2020 1 000 €	TS 2021 1 000 €	TS 2022 1 000 €
Väestönkasvun %-m. (väestöennuste huhtikuu 2019)	1,27	0,74	0,97	1,07	1,07
Peruspalvelujen hintaindeksin %-m. (huhtikuu 2019)	1,40	2,40	3,00	2,70	2,70
Menokasvu ilman tuottavuuden parantamista	2,67	3,14	3,97	3,77	3,77
Tuottavuuden parantaminen -0,5 %-yksikköä	-0,50	-0,50	-0,50	-0,50	-0,50
Strategiatavoitteen mahdollistama menokasvu-%	2,17	2,64	3,47	3,27	3,27
Strategiatavoitteen mahdollistama menotaso		4 017 205	4 156 602	4 292 523	4 432 888

Kaupunkistrategian käyttötalouden toimintamenoja mitoittavan taloustavoitteen mukaiset menot vuodelle 2020 eli kokonaisraami toimintamenoille on 4 156 602 000 euroa.

6.5.2019

Kaupunkitasoinen investointiraami

INVESTOINTIOSA		TP 2018	TA2019	Raami 2020
		* 1 000 EUR	* 1 000 EUR	* 1 000 EUR
8 Investointiosa	Tulot	31 271	21 625	15 000
	Menot	516 027	609 319	769 789
	Toimintakate	-484 756	-587 694	-754 789
8 01 Kiinteä omaisuus	Tulot	11 157	5 000	5 000
	Menot	70 913	95 624	119 594
	Toimintakate	-59 756	-90 624	-114 594
8 01 02 Projektialueiden esirakentaminen	Menot	44 021	47 624	77 594
	Toimintakate	-44 021	-47 624	-77 594
8 02 Rakennukset	Menot	208 703	260 134	245 970
	Toimintakate	-208 703	-260 134	-245 970
8 03 Kadut ja liikenneväylät	Menot	140 070	135 864	148 660
	Toimintakate	-140 070	-135 864	-148 660
8 03 02 Projektialueiden kadut	Menot	80 847	71 064	73 060
8 03 03 Yhteishankkeet Liikenneviraston kanssa	Toimintakate	-80 847	-71 064	-73 060
8 04 Puistot ja liikunta-alueet	Menot	23 236	27 114	26 920
	Toimintakate	-23 236	-27 114	-26 920
8 04 02 Projektialueiden puistot ja liikunta-alueet	Menot	9 695	8 114	9 220
	Toimintakate	-9 695	-8 114	-9 220
8 05 Irtaimen omaisuuden perushankinta	Tulot	126	1 425	975
	Menot	54 457	71 683	70 345
	Toimintakate	-54 332	-70 258	-69 370
8 06 Arvopaperit	Menot	13 420	17 900	157 300
	Toimintakate	-13 420	-17 900	-16 901
8 07 Muu pääomatalous	Tulot	19 988	15 200	10 000
	Menot	5 227	1 000	1 000
	Toimintakate	14 761	14 200	9 000
8 07 51 Rakennusten ja osakkeiden myyntitulot	Tulot	7 270	3 000	133 000
	Toimintakate	7 270	3 000	133 000

6.5.2019

4 TALOUSARVIO- JA TALOUSSUUNNITELMAEHDOTUKSET

Toiminnan tavoitteet

Talousarvioehdotuksissa lauta- ja johtokunnat määrittelevät kaupunkistrategiaan pohjautuvat talouden ja toiminnan tavoitteet sekä esittävät ehdotukset sitovista toiminnan tavoitteista. Sitovia toiminnan ja talouden tavoitteita laatiessa tulee huomioida, että tavoitteet ovat toimialatasoisesti merkitseviä ja antavat riittävän kuvan toimialan toiminnasta sekä ohjaavat toimintaa kaupunkistrategian mukaisesti. Tavoitteiden tulee olla toteutettavissa talousarvion määrärahoilla ja tavoitteiden toteutumisen mittaamisen tulee olla selkeää. Tavoitteiden toteutuminen tulee dokumentoida ja tietolähde määritellä. Kaupunginvaltuusto päättää talousarvion hyväksyessään sitovista ja muista toiminnan tavoitteista.

Kaupunkistrategiaa toteutetaan muun muassa kaupunkiyhteisillä hankkeilla sekä toimialojen yhteissuunnittelussa tunnistetuissa teemoissa, jotka tulee huomioida talousarvioehdotuksen toiminnan tavoitteissa, niitä toteuttavissa toimenpiteissä ja mitareissa (ks. s. 3–7).

Käyttötalous

Talousarvion perusteluteksti

Lauta- ja johtokunnat valmistelevat ehdotuksen talousarviokirjaan painettavista perusteluista talousarviokohdittain. Ehdotukset sisältävät tekstiosan, toiminnan tavoiteosan sekä suorite-, yksikkökustannus- ja taloustavoiteosan.

Yksikkökustannusten ja tuottavuuden kehitys esitetään indeksisarjana vuosilta 2018–2022 siten, että vuoden 2018 yksikkökustannus- tai tuottavuusindeksiluku on 100.

Väestömäärään perustuvien tunnuslukujen laskennassa käytetään seuraavia lukuja:

1.1.2014	612 664	Kasvu %
1.1.2015	620 715	1,31 %
1.1.2016	628 208	1,21 %
1.1.2017	635 181	1,11 %
1.1.2018	643 272	1,27 %
1.1.2019	648 042	0,74 %
1.1.2020	654 300	0,97 %
1.1.2021	661 300	1,07 %

Talousarviokirjaan sisällytettävä perustelutekstiehdotus laaditaan liitteessä

6.5.2019

1 esitetyn perustelutekstimallin mukaisesti. Perustelutekstissä esitetään vain toimialan, viraston ja liikelaitoksen toiminnan kannalta tärkeimmät asiat, jotka on vietävä lauta- tai johtokunnan käsiteltäväksi talousarvioehdotuksen käsittelyn yhteydessä.

Ehdotukset perusteluteksteistä suoritetaulukoiheen on toimitettava sähköpostin liitetiedostona rtf -tallennusmuodossa (ei pdf:nä) kaupunginkanslian talous- ja suunnitteluosastolle (kanslia.talousarvio@hel.fi).

Menot

Kaupunkitasolla on annettu kokonaisraami. Toimialojen, virastojen ja liikelaitosten tulee talousarvioiden määrärahaesityksiä tehdessään huomioida, että talousarvioehdotusten lähtökohtana on kaupunkistrategia ja vuoden 2019 talousarvion yhteydessä ohjeellisena hyväksytty taloussuunnitelma vuosille 2020–2021. Määrärahaehdotuksien tulee perustua strategian taloustavoitteisiin sekä laskelmiin väestönkasvun ja toimintaympäristön muutoksien vaikutuksista asiakas- ja suoritemääriin. Talousarvioehdotuksissa tulee huomioida kaupunkistrategian 0,5 % tuottavuustavoite.

Menot ja tulot verotuloja lukuun ottamatta budjetoidaan suoriteperusteisesti. Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotukset (myös nettobudjetoitujen yksiköiden) perustellaan tulo-/menolajeittain.

Mallit käyttötalouden ja investointiosan talousarvio- ja taloussuunnitelmataulukoista ovat liitteinä 4 ja 5.

Sekä talousarvio että -suunnitelma laaditaan vuoden 2019 rahanarvoon.

Aikaisempien vuosien taloutta koskevia tietoja ei muuteta laatimisajankohdan hintatasoon, vaan ne ilmoitetaan nimellisarvossaan.

Palkat ja muut henkilöstömenot käsitellään kohdassa Henkilöstö.

Menoihin liittyvät erityisohjeet

Arvonlisävero

Hankintoihin tarvittavat määrärahat otetaan talousarvioon ja -suunnitelmaan pääsääntöisesti ilman arvonlisäveroa. Myyntihintoihin sisältyvää arvonlisäveroa ei esitetä tuloarviossa.

6.5.2019

Jäsenmaksut

Toimialojen ja liikelaitosten tulee talousarvioehdotustaan laatiessaan arvioida jäsenyyden tarkoituksenmukaisuutta ja siitä koituvia etuja verrattuna jäsenyyden aiheuttamiin velvoitteisiin. Erityisesti tulee kiinnittää huomiota järjestöjen jäsenyyksistä kaupungille jäsenmaksujen lisäksi aiheutuviin menoihin. Arvion perusteella tulee tarvittaessa tehdä esitys esim. eroamisesta järjestöstä.

Toimialat, liikelaitokset ja virastot budjetoivat omiin talousarvioihinsa niiden järjestöjen jäsenmaksut, joihin kaupunki on niiden esityksestä kaupunginhallituksen päätöksellä liittynyt. Jäsenmaksuliitettä varten lähetetään tiedot järjestöjen jäsenyydestä kaupunginkanslian talous- ja suunnitteluosastolle (kanslia.talousarvio@hel.fi).

Kaupunginhallitus päättää edelleen liittymisestä järjestöihin toimialan tai liikelaitoksen esityksestä. Esityksissä tulee selvittää perusteellisesti, mitä hyötyä kaupungille on kuulumisesta kyseiseen järjestöön ja saako kaupunki järjestön toimintaan osallistumisesta riittävän vastineen siitä aiheutuville kustannuksille. Mikäli toimiala tai virasto ehdottaa liittymistä järjestöön, tulee samassa yhteydessä pyrkiä tarkastelemaan jäsenyyksiä kokonaisuutena ja mahdollisuutta luopua jostakin jäsenyydestä.

Järjestöistä eroamisesta päättää toimialan tai liikelaitoksen päällikkö. Päätöksestä on toimitettava ilmoitus ao. järjestölle ja päätösluettelonote kaupunginkansliaan.

Luottotappiot

Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston mukaan saamisten luottotappioita ei voida kirjata tulon vähennyksenä. Tästä syystä liikelaitokset, toimialat ja virastot varaavat talousarvioehdotuksessaan määrärahan luottotappioita varten, mikäli talousarviovuonna arvioidaan syntyvän luottotappiota. Saamisten luottotappiot budjetoidaan muihin menoihin.

Sisäiset tilavuokrat

Sisäisten vuokrien tarkistukset päätetään talousarviovaiheessa tiedossa olevaan kustannustason muutokseen perustuen.

Sisäiset tilavuokrat on esitettävä erikseen toimialojen ja virastojen talousarvioehdotuksissa.

Muut sisäiset palvelut

Sisäisten palvelujen hintojen tarkistukset päätetään talousarviovaiheessa tiedossa olevaan kustannustason muutokseen perustuen.

6.5.2019

Liikelaitokset ja toimialat, joiden sisäisiä yksikköhintoja/palvelumaksuja toimialat, liikelaitokset ja virastot tarvitsevat ehdotuksia laatiessaan, toimittavat tiedot välittömästi niiden valmistuttua kumppaneille ja kaupunginkanslian talous- ja suunnitteluosastolle.

Sponsorirahan käyttö

Toimialat ja liikelaitokset voivat etsiä omalle työlleen ulkopuolisten sponsorien tukea. Yhteistyökumppaneita voivat olla esim. yritykset ja yhteisöt. Sponsoriyhteistyö on sisällöltään monimuotoista ja laaja-alaista. Se on sopimuksellista, molemminpuolista ja vastikkeellista. Sponsorointiyhteistyön kumppaneiksi hankittavien ja hyväksyttävien organisaatioiden tulee täyttää kulloinkin yleisesti hyväksytyt eettiset säännöt. Näiltä osin kumppanien hyväksymisestä vastaa aina toimialan päällikkö.

Jos toimialalla on talousarviossa varattuna määrärahat esimerkiksi sellaiselle tapahtumalle tai hankkeelle, jossa kaupunki sekä valtio ovat ensisijaisia hakijoita ja joihin haetaan sponsoreita, ei sponsorivastike lähtökohtaisesti saa kasvattaa kaupungin hankkeeseen kohdentamia resursseja.

Useassa tilanteessa sponsorointi on luonteeltaan kehittämistä, jolla kaupungin omien palvelutuotantoa tukevien tapahtumien ja hankkeiden sisältöä sekä näihin käytettävää resursointia voidaan kasvattaa ilman että kaupungin kohdentama nettoramäärä muuttuu.

Vakuutusrahastomaksut ja -korvaukset

Vakuutusrahastomaksun suuruus on yksi promille toimialan/viraston vakuuttamattoman poistonalaisen pysyvien vastaavien hyödykkeiden kirjanpitoarvosta. Liikelaitosten osalta vakuutusrahastomaksu on viimeksi kuluneiden kymmenen vuoden keskiarvo laitokselle maksetuista vakuutusrahastokorvauksista, kuitenkin vähintään yksi promille vakuuttamattoman poistonalaisten pysyvien vastaavien hyödykkeiden kirjanpitoarvosta.

Talousarvioehdotuksessa vakuutusrahastomaksu esitetään erikseen menolajin Muiden palvelujen ostot perusteluissa.

Vakuutusrahastomaksua maksetaan siitä ajankohdasta lukien, kun omaisuus merkitään taseeseen ao. käyttöomaisuustilille. Vakuutusrahastomaksua ei makseta maa- ja vesiomaisuudesta, keskeneräisestä käyttöomaisuudesta, pysyvien vastaavien aineettomista hyödykkeistä eikä yleisessä käytössä olevasta omaisuudesta (esim. liikenneväylät, puistot, leikkipaikat).

Rahastosta korvattavien vahinkokustannusten vähimmäisraja on eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta 50 000 euroa. Vakuutusrahastokorvaus maksetaan tällöin vain tämän vähimmäisrajan ylittävästä osuudesta.

6.5.2019

Tulot

Toimialojen tulee selvittää mahdollisuudet maksu- ja vuokratulojen lisäämiseen ja tehdä tarvittavat esitykset osana talousarvioesitystään. Tavoitteena tulee olla, että tulojen osuus palvelujen tuotantokustannuksista kasvaisi.

Tuloihin liittyvät erityisohjeet

Poistot

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 18.9.1996 (224 §) käyttöomaisuuden arvostusperiaatteet ja poistosuunnitelman sekä 14.11.2001 (322 §), 9.10.2002 (245 §), 18.6.2003 (142 §), 29.11.2006 (303 §), 11.5.2011 (96 §) poistosuunnitelmien tarkistukset. Lauta- ja johtokunnat ovat vahvistaneet toimialojen ja liikelaitosten tarkemmat poistosuunnitelmat näiden poistoaikojen rajoissa. Toimialoja ja liikelaitoksia on vuoden 2019 talousarvion noudattamisohjeissa ohjeistettu tarkistamaan poistosuunnitelmiansa tilanne kesäkuun 2019 loppuun mennessä.

Talousarvioon ja taloussuunnitelmaan poistot määritellään em. poistosuunnitelman mukaisesti. Perusteluissa esitetään erikseen irtaimen ja kiinteän pysyvien vastaavien hyödykkeiden poistot.

Poistot esitetään talousarviokirjassa määrärahan ulkopuolisena eränä.

Valmistus omaan käyttöön

Jos toimialan käyttötalouden määrärahoihin sisältyy menoja, jotka kohdistetaan edelleen investointeihin, kohdistus merkitään hallintokunnan käyttötalouden talousarvioehdotuksessa tuloksi tulolajille Valmistus omaan käyttöön.

6.5.2019

5 HENKILÖSTÖ

Henkilöstösuunnittelu

Toimialojen on sopeutettava henkilöstömenonsa ja -resurssinsa vuoden 2020 talousarvioraamiin. Talousarvioehdotuksissa tulee huomioida päätetyt henkilöstön siirrot ml. uudelleensijoittujien osalta. Toimialojen tulee arvioida henkilöstömäärän ja palkkakustannusten kehitystä sekä suunnitella toimenpiteet, joilla raamin mukainen tilanne ja tuottavuustavoite voidaan saavuttaa.

Toimialojen ja liikelaitosten tulee prosesseja uudistaessaan ja tuottavuutta parantaessaan ennakoida henkilöstösuunnittelulla tehtäväjärjestelyjen aiheuttamat henkilöstövaikutukset. Tällöin hyödynnetään mm. eläköitymisen ja muun lähtövaihtuvuuden tarjoama jousto. Kaikkia avoimeksi tulevia tehtäviä täytettäessä tulee varmistaa työn tarjoaminen niille kaupungin työntekijöille, joille työnantajalla on lain mukainen velvollisuus tarjota uutta työtä. Kaupunginkanslia on päivittänyt maaliskuussa 2019 ohjeen työn tarjoamisen varmistamisesta. Talousarvioehdotukseen liittyvässä henkilöstösuunnittelussa toimialat voivat hyödyntää Tasku-taloussuunnittelujärjestelmän henkilöstöresurssiraporttia.

Virkojen perustaminen ja lakkauttaminen

Viran perustamisesta ja lakkauttamisesta päättää hallintosäännön mukaan kaupunginhallitus. Virka perustetaan sellaisia tehtäviä varten, joissa käytetään julkista valtaa.

Vuonna 2020 perustettaviksi esitettävillä viroilla varataan määräraha talousarvioehdotuksessa.

Esitykset 1.1.2020 lakkautettavista viroista valmistellaan talousarvioehdotuksen yhteydessä. Toimialan/liikelaitoksen esityksestä tulee ilmetä lakkautettavan viran nimi, vakanssinumero ja perustelu lakkautukselle. Excel-muodossa oleva luettelo lähetetään sähköpostin liitetiedostona osoitteeseen kanslia.talousarvio@hel.fi. Kaupunginkanslian henkilöstöosasto valmistelee esityksen lakkautettavista viroista kaupunginhallitukselle toimialojen ja liikelaitosten esitysten pohjalta.

Palkat

Toimialojen tulee kokonaisraamin puitteissa kattaa kulloinkin voimassa olevien virka- ja työehtosopimusten mukaiset palkat korotuksineen. Kunnallisten virka- ja työehtosopimusten nykyinen kausi päättyy 31.3.2020. Mahdollisiin palkankorotuksiin tulee varautua talousarviossa ja huomioida valtionvarainministeriön ennusteet kuntien ansiotason indeksin muutoksesta.

6.5.2019

Kaupunki tekee lisäksi kartoituksen henkilöstön ja henkilöstöryhmien palkkaukseen liittyvistä keskeisistä kehittämistarpeista, joiden pohjalta valmistellaan pidemmän aikavälin palkkakehityssuunnitelma.

Tulospalkkiot ja muut kertaluonteiset palkkiot

Kaupungin palkitsemisen kokonaisuus sisältää erilaisia kertaluonteisten palkitsemisen muotoja, kuten kertapalkkioita, ideapalkkioita ja tulospalkkioita. Palkitsemisen kokonaisuuden kehittäminen jatkuu vuoden 2019 aikana. Kaupunginkanslia antaa niistä tarkemmat ohjeet myöhemmin.

Henkilöstökorvaukset

Henkilöstökorvauksia käsitellään palkkojen oikaisuerinä. Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksen perusteluissa nämä erät esitetään negatiivisena eränä menolajin Palkat alalajilla Henkilöstökorvaukset.

Lomapalkkojen ja niihin liittyvien henkilösivukulujen jaksotus

Toimialat, liikelaitoksia lukuun ottamatta eivät varaa määrärahoja lomapalkkojen ja niihin liittyvien henkilösivukulujen jaksotuksen muutosta varten, vaan tämä budjetoidaan keskitetysti.

Henkilösivukulut

Toimialojen tulee varautua alla mainitun suuruisiin henkilösivukuluihin laatiessaan vuoden 2020 talousarvioehdotusta:

Arvioidut henkilösivukulut:

Eläkekulut
KuEL 24,12
VaEL 17,16

Muut henkilösivukulut
Sairausvakuutusmaksu 1,4
Työttömyysvakuutusmaksu 2,0 %
Tapaturmavakuutusmaksu 0,70 %

KuEL- eläkemaksuihin varataan määräraha, joka on kaikilla toimialoilla, virastoilla ja liikelaitoksilla 24,12 % maksetuista KuEL-palkoista. Määräraha sisältää työnantajan palkkaperusteisen eläkemaksun ja eläkemenoperusteisen maksun.

VaEL- eläkemaksua varten varataan 17,16 %. VaEL:n piiriin kuuluu lukion ja peruskoulun opettajia sekä muuta henkilökuntaa, joilla on oikeus saada eläke valtion va-

6.5.2019

roista. Työnantajan sairausvakuutusmaksua varten varataan 1,4 %, työttömyysvakuutusmaksua varten 2,0 % ja työtapaturmavakuutusmaksua varten 0,70 % palkoista.

Palkkojen laskenta

Henkilöstön palkkatiedot ajetaan Tasku-taloussuunnittelujärjestelmään HIJAT:sta. Palkkamäärärahaan tulee mukaan palveluksessa olevan henkilöstön palkat. Tarvittaessa tyhjien vakanssien tai esim. kesätyöntekijöiden palkkamenot lisätään erikseen Taskun palkkasummaan. Ehdotuksissa on myös esitettävä 1.1.2020 toiselta toimialalta tai liikelaitoksesta siirrettävät vakanssit palkkamenoineen. Tarpeettomat tyhjat vakanssit tulee esittää lakkautettaviksi. Lomarahat 6 % vuodelle 2020 Tasku laskee automaattisesti palkkoihin.

Palkkojen budjetoinnissa on otettava huomioon, että palkat on kohdistettava sille vuodelle, jonka aikana ne syntyvät (suoriteperiaate). Lisäksi on otettava huomioon, ettei uusilla vakansseilla, henkilöstöjärjestelyillä eikä palkantarkistuksilla voida perustella annetun raamin ylittämistä.

Työhyvinvointitoiminta

Kukin toimiala vastaa henkilöstönsä työhyvinvointia, työturvallisuutta ja työterveyttä turvaavan toiminnan rahoituksesta. Työoloja, työympäristöä ja työkykyä ylläpitävän toiminnan (esim. työturvallisuuslain mukaiseen työn vaarojen selvittämiseen ja arviointiin perustuvat korjaustoimenpiteet) määrärahatarpeet on katettava kokonaisuutena puitteissa.

Keskushallinnon käyttöön varatuilla määrärahoilla rahoitetaan kaupunkitasoisia koko henkilöstöä tai useampaa toimialaa tai/ja liikelaitosta koskevia hankkeita sekä työhyvinvointiin, työturvallisuuteen ja työkyvyn tukemiseen liittyvää kehittämistoimintaa. Toimialat varaavat vuosittain oman toimialansa työhyvinvointisuunnitelman/työhyvinvointihankkeiden toteuttamiseen tarvittavat määrärahat budjettiinsa. Valmistelussa tulee hyödyntää saatavilla olevaa henkilöstön työhyvinvointiin liittyvää tietoa (esim. Kunta10-tutkimus). Lisäksi keskushallinnon käyttöön budjetoidaan resursseja henkilöstön työkykyä ylläpitävän toiminnan toteuttamiseen ja kehittämiseen. Toiminnan tarkoituksena on sairauslomien ja varhaiseläkemaksujen vähentäminen sekä eläkkeellesiirtymisiän nostaminen.

Osaamisen kehittäminen

Henkilöstön osaamisen kehittämistarpeiden tunnistaminen on keskeinen osa toiminnan ja talouden suunnittelua. Toimialoilla ja liikelaitoksissa tulee tunnistaa perustehtävissä tarvittava osaaminen, joka on toiminnan kehittämisen ja tuottavuuden parantamisen edellytys. Strategisten tavoitteiden ja tunnistettujen osaamistarpeiden

6.5.2019

pohjalta laaditaan toimialan osaamisen kehittämissuunnitelma. Suunnitelmassa kuvataan, miten tavoiteltuun osaamistasoon päästään. Kaupunginkanslia on antanut 26.9.2014 ohjeen osaamisen kehittämissuunnitelmien tekemisestä.

Kaupunginkanslian henkilöstöosasto sekä talous- ja suunnitteluosasto tuottavat kaupungin strategian toteuttamista tukevia kehittämisspalveluita ja muutostukea johdolle ja esimiehille samoin kuin valmennusta ja koulutusta henkilöstön osaamisen kehittämiseksi. Strategian tavoitteita tukeva valmennus ja koulutus on maksutonta. Kehittämisen- ja valmennuspalvelut ovat toimialojen ja liikelaitosten lisäksi tytäryhteisöjen käytettävissä.

6.5.2019

6 TILAT

Toimistotilojen käytön tehostamiseen on pyrittävä parantamalla tilatehokkuutta ja tilojen käyttöasteita sekä lisäämällä mahdollisuuksien mukaan myös monimuotoisia työskentelytapoja (mm. etätyö ja mobiiliratkaisut). Näitä edistetään siirtymällä tiiviimpiin, avoimempiin ja joustavampiin tilaratkaisuihin.

Palvelutilojen käytön tehostamiseen on pyrittävä lisäämällä tilojen monikäyttöisyyttä, etsimällä yhteiskäyttömahdollisuuksia eri toimialojen kanssa ja tiivistämällä tilojen käyttöä. Palveluiden oikea sijoittuminen kokonaisuutena ja tarpeeksi suuret yksikkökoot tukevat tätä.

Ensisijaisesti tiivistetään nykyistä tilankäyttöä, sopeutetaan uusia tilatarpeita sijoittamalla toimintoja olemassa oleviin tiloihin ja luopumalla turhista tiloista. Samoja periaatteita noudatetaan myös kaupungin ulkopuolelta vuokrattuun tilaan. Tiloista luopumisen tavoitteena tulee olla tilakokonaisuuksista luopuminen, joka mahdollistaa tilojen luovuttamisen eteenpäin tai tilan ja tontin kehittämisen muuhun tarkoitukseen. Vapautuvien tilojen luovutuksen yksityiskohdista tulee neuvotella kaupunkiympäristön toimialan kanssa.

Vuoden 2019 aikana päätettävän kiinteistöstrategian yhteydessä arvioidaan myös tilankäytön tehokkuudelle asetettavia tavoitteita siten, että tilat mahdollistavat palvelujen tuottamisen kokonaiskustannuksiltaan edullisesti ja riittävän laadukkaasti.

Tilankäytön tehokkuudelle on asetettu seuraavat kaupunkitasoiset mittarit

- tilojen kokonaispinta-ala (h^m²)
- tilojen pinta-alan kehitys suhteessa asiakas/(asukas)määriin ja
- pinta-ala/työntekijä toimistotiloissa.

Myös muita toimintaan soveltuvia mittareita voidaan esittää.

Mittareiden toteutumista tullaan seuraamaan talousarviovuoden aikana talouden ja toiminnan seurantaraportoinnin yhteydessä.

6.5.2019

7 INVESTOINTIOSA

Hallintokuntien tulee valmistella osana talousarvioehdotusta 10-vuotinen suunnitelma vuosien 2020–2029 investoinneista.

Investointiehdotukset

Toimialat ja liikelaitokset tekevät talousarvioehdotuksen investointiohjelmineen Tasku-taloussuunnittelujärjestelmään. Investointiohjelma tulee laatia siten, että kaikki kokonaiskustannuksiltaan yli 1 milj. euron (arvonlisäveroton hinta) kohteet on esitetty hankkeittain.

Jokaisen investointihankkeen yhteydessä on esitettävä selvitys, onko hanke toteutettavissa sitovan investointi- ja toimintamenoaamin puitteissa. Lisäksi on esitettävä selvitys siitä, miten hanke edistää kaupunkistrategian 2017–2021 toteutumista.

Hankkeiden tärkeysjärjestyksessä etusijalla ovat kohteet, joiden toteuttamiseen kaupunki on sitoutunut sopimuksin. Lisäksi hankkeiden tärkeysjärjestyksessä otetaan kaupunkistrategian mukaisesti huomioon niiden vaikuttavuus ja oikea-aikaisuus. Kaupungin kilpailukyky, asuntopoliittiset tavoitteet ja liikennejärjestelmän toimivuus tulee varmistaa. Tilahankkeiden osalta painopisteinä on tilojen turvallisuus ja terveellisyys.

Tilahankkeet, liikuntapaikat ja ulkoilualueet

Tavoitteena on palveluverkon kokonaiskustannusten pienentäminen. Tilakustannusten osuutta palvelujen kustannuksista pienennetään.

Mikäli päädytään tilojen, liikuntapaikkojen ja ulkoilualueiden peruskorjaukseen, muutostöihin tai uudisrakentamiseen, toimitaan seuraavasti:

- Ne lauta- ja johtokunnat, joiden hankkeet tulevat kaupunkiympäristön toimialan toteutukseen, tekevät omat hanke-ehdotuksensa kaupunkiympäristön toimialalle, joka kokoaa talonrakennushankkeiden sekä liikuntapaikkojen ja ulkoilualueiden rakentamishjelmaehdotuksen ottamalla huomioon mahdolliset vaihtoehtoiset kokonaistaloudellisimmat ratkaisut ja investoinneille asetetut taloudelliset raamit.
- Hallintokunnat varautuvat omien hankkeidensa aiheuttamiin vuokramenoihin hankesuunnitelmassa tai tarveselvityksessä esitetyn tai kaupunkiympäristön toimialan ilmoittamien vuokrien mukaisesti.
- Kaupunkiympäristön toimiala ilmoittaa rakentamishjelman mahdollisten muutosten aiheuttamat aikataulu- ja vuokramuutokset hallintokunnille viipymättä ja

6.5.2019

viimeistään heinäkuun loppuun mennessä. Myös hankkeiden muut käyttötalousvaikutukset on selvitettävä ja otettava huomioon käyttömenoissa.

Kaikista yli 1,0 miljoonan euron (arvonlisäveroton hinta) hankkeista on esitettävä kustannusarvio, arvioitu rakentamisen aloitus- ja valmistumisaika (kk/vv), määrärahojen käyttö ennen vuotta 2020, käytettävissä olevat määrärahat vuonna 2020 sekä seuraavien vuosien arvioitu rahantarve. Arvion tulee perustua hankkeen viimeisimpään kustannusennusteeseen tai realistiseen hankkeen laajuuden perusteella laskettuun arvioon. Määrärahaehdotukset tehdään ilman arvonlisäveroa.

Taloussuunnitelmakaudelle voidaan ottaa vain sellaisia uudisrakentamishankkeita, joista on tehty tilahankkeiden käsittelyohjeiden (Khs 14.12.2015) tarkoittama tarveselvitys. Tilahankkeiden käsittelyohje tullaan päivittämään päätettävän kiinteistöstrategian pohjalta vuoden 2019 aikana.

Hankkeet asetetaan tärkeysjärjestykseen. Ensisijaisia ovat tällöin turvallisuuden ja terveellisuuden kannalta välttämättömät ja ylläpitokustannuksia pienentävät, energiatehokkuutta parantavat peruskorjaushankkeet, joiden pitkäaikainen tarve palveluverkossa on varmistettu. Uudishankkeista etusijalla ovat palvelujen kokonaisuuskustannuksia vähentävät korvaavat hankkeet, joissa tavoitteiden mukainen tilankäyttö tehostuu sekä uusien asuntoalueiden toteuttamisen edellyttämät välttämättömät hankkeet.

Infrarakentaminen

Infrastruktuurin rakentaminen eritellään hankkeittain. Hankkeiksi katsotaan yhtä kaupunginosaa tai osa-aluetta koskevat järjestelyt kuitenkin siten, että kaikki yli 1,0 miljoonan euron (arvonlisäveroton hinta) työkohteet tulee erotella omiksi hankkeikseen ao. kaupunginosan yhteydessä. Hankkeista on esitettävä kustannusarvio, arvioitu rakentamisen aloitus- ja valmistumisaika (kk/vv), määrärahojen käyttö ennen vuotta 2020, käytettävissä olevat määrärahat vuonna 2020 sekä seuraavien vuosien arvioitu rahantarve. Arvion tulee perustua hankkeen viimeisimpään kustannusennusteeseen tai realistiseen hankkeen laajuuden perusteella laskettuun arvioon. Määrärahaehdotukset tehdään ilman arvonlisäveroa.

Liikenneliikelaitoksen investoinnit tulee yhteen sovittaa muun infrarakentamisen kanssa.

Katuverkon ja muiden yleisten alueiden rakentamisen taloudellisuutta arvioidaan osana kaavoituksen yhteydessä tehtävää aluekohtaista teknistaloudellista arviointia.

Periaatteellisesti ja taloudellisesti merkittävistä hankkeista laaditaan ennen katu-, puisto- ja rakennussuunnittelua yleissuunnitelma, johon sisältyvän hankearvioinnin

6.5.2019

tarkoituksena on tuottaa tietoa hankkeiden vaikuttavuudesta, toteuttamiskelpoisuudesta ja kannattavuudesta niiden ohjelmoinnin ja päätöksenteon pohjaksi sekä maankäytön suunnittelua varten.

Irtain omaisuus

Irtaimen omaisuuden investointiehdotus tehdään eriteltynä laskentataulukon mukaisesti (liite 6).

Kunnan liikelaitosten investoinnit

Kunnan liikelaitokset tekevät myös investointisuunnitelman talousarviovuodelle 2020 ja vuosille 2021–2029 edellisen kohdan mukaisesti. Liikenneliikelaitos esittää 10-vuotisen investointiohjelman. Liikelaitoksen rahoituslaskelmassa esitetään, miten investoinnit on tarkoitus rahoittaa.

Pysyvien vastaavien hyödykkeet

Pysyvien vastaavien hyödykkeitä ovat esineet, erikseen luovutettavissa olevat oikeudet ja muut hyödykkeet, jotka on tarkoitettu tuottamaan tuloa tai ovat palvelutoiminnan käytössä useampana kuin yhtenä tilikautena. Pysyvien vastaavien hyödyke hankitaan investointiosan määrärahoilla. Jos pysyvien vastaavien hyödykkeen hankintameno alittaa 10 000 euroa (pienhankinta), kirjataan hankintameno kokonaisuudessaan hankintatilikauden kuluksi. Hankinta tehdään tällöin käyttötalous-osan määrärahoilla.

Hyödykkeen hankintamenon voi kirjata kokonaan kuluksi, vaikka se tuottaa tuloa tai on palvelutoiminnan käytössä useamman tilikauden aikana, mikäli hankintameno ennen rahoitusosuuden vähentämistä alittaa 10 000 euroa (pienhankinta), eikä kirjaustavalla ole olennaista vaikutusta tilikauden tulokseen eikä taloudesta annettavaan kuvaan. Jos hyödyke koostuu useasta eri komponentista, joiden yhteenlaskettu hankintameno ylittää 10 000 euroa, se merkitään pysyviin vastaaviin ja kirjataan vaikutusaikanaan normaalisti poistoina kuluksi. Poikkeuksena pääsäännöstä on ensikertainen kalustaminen, jossa hankintoja voidaan aktivoida taseeseen, vaikka yksittäisen hankinnan arvo ei ylittäisi pienhankintarajaa. Ensikertainen kalustaminen liittyy käsitteenä pääsääntöisesti Opetushallituksen/opetus- ja kulttuuriministeriön valtionavustuksiin (peruskoulujen rakentaminen ja kalustaminen). Kalustamisen on liityttävä uuden yksikön tai toiminnan aloittamiseen ja hankinnan tulee tapahtua pääsääntöisesti ennen toiminnan aloittamista. Täydentäviä hankintoja ei voida enää pitää ensikertaisena kalustamisena eikä kulutushyödykkeitä (esimerkiksi koulutarvikkeet) ei voida aktivoida taseeseen. Pysyvien vastaavien hyödyke hankitaan investointiosan määrärahoilla, aktivoidaan taseeseen ja poistetaan suunnitelman mukaan.

6.5.2019

Rakennusten korjausten osalta on harkittava erikseen, onko korjaus vuosikorjauksen vai perusparannuksen luonteista. Vuosikorjaukset rahoitetaan käyttötalousosan määrärahoilla, eivätkä ne ole poistonalaista käyttöomaisuutta. Peruskorjausmenot aktivoidaan sen hallintokunnan taseeseen, jonka taseessa peruskorjattava hyödyke on.

Vuosikorjaus ja perusparannus eroavat toisistaan siten, että perusparannus lisää olennaisesti kohteen taloudellista käyttöikää, lisää tai parantaa kohteen ominaisuuksia, esimerkiksi ilmanvaihtoa ja/tai nostaa kohteen suhteellista laatutasoa olennaisesti alkuperäistä paremmaksi, esimerkiksi huoneiston tai rakennuksen laajennus-, muutos-, uudistus- ja muut vastaavat toimenpiteet. Vuosikorjaus taas pitää kohteen alkuperäisessä kunnossa.

Hintataso

Rakennusinvestointien arvioinnissa käytetään valtiovarainministeriön viimeisintä arviota vuoden 2019 rakennuskustannusindeksin lukuarvosta.

6.5.2019

8 ERILLISKYSYMYKSET

Innovaatorahaston käyttö

Innovaatorahastolla on jatkuva haku. Kaupunginhallituksen elinkeinojaosto päättää rahaston käytöstä.

Kaupungin brändikonsepti, markkinointistrategiset linjaukset ja visuaalinen ilme

Kaupunki on hyväksynyt 23.5.2016 (§505) brändikonseptin ja markkinointistrategiset linjaukset sekä 5.4.2017 (§29) sen pohjalta tehdyn kaupungin yhtenäisen visuaalisen ilmeen. Toimialojen tulee budjetoida omaan toimintaan tarvittavien sovellusten ja materiaalien suunnittelun ja tuotannon kustannukset.

Kehittämishankkeet

Palvelujen vaikuttavuuden ja tuottavuuden parantaminen ja näitä edistävä mm. sähköisten palvelujen parantaminen edellyttää jatkuvaa toiminnan kehittämistä. Innovaatiotoiminta ja kehittämishankkeet tulee kohdistaa huomioiden kaupunkistrategian painopistealueet, kaupungin digitalisaatio-ohjelma sekä kaupunkistrategian kaupunkitason mittarit. Kehittämishankkeilla tulee tähdätä toimintatapojen uudistamiseen ja toimivuuden parantamiseen sekä palvelujen uudistumiseen. Kokonaisuutena kehittämishankkeiden tulee tavoitella kaupungin kestävä kasvun turvaamista taloudellisesti vastuullisella tavalla. Kehittämishankkeiden valmisteluun ja toteutukseen tulee ottaa mukaan yritykset, korkeakoulusektori ja kaupunkilaiset. Kehittämissä tulee huomioida asiakas/käyttäjäkokemus.

Toimialojen omista EU-hankkeista aiheutuvat kaikki menot sisällytetään pääsääntöisesti ao. toimialan talousarvioon, myös se osuus, joka on tarkoitettu katettavaksi EU:lta, valtiolta tai muulta rahoittajalta saatavilla avustuksilla (bruttoperiaate).

Erityisesti tulee kiinnittää huomiota siihen, että myös hankkeen partnereille jaettavat EU:n ja valtion tuet sisällytetään talousarvioon silloin, kun kaupunki toimii koko hankkeen hallinnoijana ja välittää tukiosuudet muille partnereille. Hankkeen EU:n, valtion tai muun rahoittajan tuet budjetoidaan tulotilille "Tuet ja avustukset" ja hankkeen menot vakiomenolajeille.

Talousarvioon sisällytetään vain ne hankkeet, joihin on jo saatu myönteinen päätös tai joihin sellainen on saadun ennakkotiedon mukaan odotettavissa.

Mikäli hankkeen kustannukset on sovittu maksettavaksi erillisestä hankemäärärahasta, ei hankkeen menoja ja tukiosuuksia tule budjetoida omaan talousarvioon.

EU-hankerahoituksen hakemisesta päättää kansliapäällikkö ja koordinaatio- ja päätöksenteon valmisteluvastuu on kaupunginkanslian elinkeino-osastolla. Päätösmenttelyyn tulee varata riittävästi aikaa ja elinkeino-osaston valmistelijaan tulee olla

6.5.2019

yhteydessä jo hankesuunnittelun alkuvaiheessa, jotta hankeen käsittelyn aikatauluista, ja mahdollisesta keskitetystä erillismäärärahasta ja päätökseen tarvittavista asiakirjoista voidaan sopia. Lisätietoja päätösmenettelystä, mahdollisista rahoituskanavista ja hakumenettelyistä voi tiedustella kaupunginkanslian elinkeino-osastolta.

Osallistuva budjetointi

Pormestari päättää vuosittain yhteneväisin ja läpinäkyvin perustein äänestysvaiheeseen etenevät budjettiehdotukset toimialojen laatiman toteutusarvioinnin pohjalta sekä vahvistaa äänestystuloksen ja toimeenpanon. Päätöksessä vahvistettavien hankkeita toteuttavien toimialojen, liikelaitosten ja virastojen laatimien toteutusarviointien tulee sisältää kustannuslaskemat. Arviointivaiheessa tulee tarkastella myös investointihankkeista aiheutuvia kertautuvia kustannuksia kuten mahdollisia ylläpitokustannuksia. Toimialat vastaavat osallistuvan budjetoinnin määrärahoilla toteutettujen investointihankkeiden mahdollisista ylläpitokuluista jatkossa.

Riskienhallinta

Keskushallinnon (kaupunginkanslia ja liikelaitokset) ja toimialojen tulee ottaa huomioon kaupunkikonsernin merkittävien riskien arvioinnin tulokset ja ehdotetut riskienhallintakeinot vuoden 2020 talousarvion ja toiminnan suunnittelussa ja toimeenpanossa.

Keskushallinnon ja toimialojen tulee tunnistaa ja arvioida mahdolliset uudet tavoitteisiin, palvelutuotantoon, muuhun toimintaan ja toimintaympäristön muutoksiin liittyvät merkittävät riskit ja epävarmuustekijät. Merkittävillä riskeillä tulee esittää tärkeimmät riskienhallintakeinot.

Tietotekniikan kustannukset ja hankkeet

Kaupunginkanslian talous- ja suunnitteluosasto huolehtii tietohallinnon ohjauksesta.

Toimialojen, virastojen ja liikelaitoksien tulee antaa talousarvio- ja suunnitelmaehdotuksen osana erittely tietohallinnon kustannuksista.

Toimialojen ja liikelaitosten tulee varata tietohallintoon kohdentuvat ylläpidon ja kehittämisen määrärahat omaan talousarvioesitykseensä kokonaisraamin puitteissa.

Ympäristöasioiden hallinta ja seuranta

Toimialojen, virastojen ja liikelaitosten tulee asettaa ympäristöä koskevat sitovia tai toiminnalliset tavoitteita toimintasuunnitelmakaudelle 2020–2022. Tavoitteita asetettaessa tulee ottaa huomioon kaupunkistrategian ympäristötavoitteet sekä kaupungin ympäristöpolitiikan (kvsto 26.9.2012) tavoitteet sekä ympäristönsuojelun osa-

6.5.2019

alueohjelmat (mm. Hiilineutraali Helsinki 2035 -toimenpideohjelma, ilmansuojelu-suunnitelma, meluntorjunnan toimintasuunnitelma ja kuntien energiatehokkuussopimus KETS). Toimialojen, virastojen, liikelaitosten ja tytäryhteisöjen tulee sisällyttää päästöjä vähennystavoitteet omaan toiminnan ohjausjärjestelmään. Tavoitteena on hiilineutraalisuus viimeistään vuonna 2035.

Helsingin kaupungin ympäristöraportti vuodelta 2019 laaditaan kaupunkiympäristön toimialalla toimialojen, virastojen, liikelaitosten ja tytäryhteisöjen ympäristöä koskevien selvitysten ja ympäristö- ja yhteiskuntavastuuraporttien perusteella. Vastuu tiedon tuottamisesta kuuluu kaikille toimialoille, virastoille, liikelaitoksille ja tytäryhteisöille.

6.5.2019

9 TALOUTTA JA TOIMINTAA KOSKEVAT OHJEET JA SÄÄNNÖT

Taloudenhoitoa ja sen järjestämistä ohjaavat kuntalain 13. luku, kirjanpitolaki ja -asetus, kirjanpitolausakunnan ja sen kuntajaoston antamat ohjeet sekä hallintosäännön luku 20, talousarvio ja taloussuunnitelma ja poistosuunnitelma (Kvsto 29.11.2006 ja 20.1.2016) sekä Jhs (Julkisen hallinnon suositukset) suositus 199 kunnan talousarviosta ja taloussuunnitelmasta.

Kuntalaki

Kunnan ja kuntayhtymän taloutta koskevat säännökset on koottu kuntalain (410/2015) 110–120 pykälisiin. Valtuusto vastaa kunnan toiminnasta ja taloudesta (KuntaL 14 §).

Talousarvion valmistelusta vastaa kunnanhallitus sekä kukin toimielin omalla tehtävälueellaan (KuntaL 39 §). Kunnallisessa liikelaitoksessa valmistelusta vastaa johdokunta (KuntaL 39 ja 67 §). Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa, ja että edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan ja kuntayhtymän taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan (KuntaL 110 §).

Kuntajaoston ohjeet

Kirjanpitolausakunnan kuntajaosto on antanut seuraavat yleisohjeet:

- kunnan ja kuntayhtymän tuloslaskelman laatimisesta (23.10.2018)
- ympäristöasioiden kirjaamisesta ja esittämisestä kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksessä (28.8.2018)
- kunnan ja kuntayhtymän rahoituslaskelman laatimisesta (5.3.2018),
- kunnan ja kuntayhtymän eriytetyn liiketoiminnan kirjanpidosta ja tilinpäätöksestä (7.11.2017)
- kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta (2.5.2017)
- kunnan ja kuntayhtymän suunnitelman mukaisista poistoista (22.11.2016)
- kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen liitetiedoista (25.10.2016)
- kunnan ja kuntayhtymän taseen laatimisesta (13.9.2016)
- kunnan ja kuntayhtymän konsernitilinpäätöksen laatimisesta (22.12.2015).

6.5.2019

Kuntajaoston yleisohjeet ovat sitovia. Kuntajaoston yleisohjeita ja lausuntoja saa Kuntaliitosta sekä Kuntaliiton internet -sivuilta. Lisäksi aiheisiin liittyy kaupungin omaa ohjeistusta, joka tarkentaa yo. ohjeita.

Kaupungin hallintosääntö

Hallintosäännössä on määritelty mm. taloudenhoidon toimintaperiaatteet, taloushallinnon organisaatio sekä annettu määräyksiä kaupunkistrategiaista, talousarviosta ja taloussuunnitelmasta, rahatoimesta ja laskentatoimesta. Hallintosääntöä on noudatettava kaupungin talouden suunnittelussa, rahatoimessa, sijoitustoiminnassa ja laskentatoimessa sekä muussa taloudenhoidossa.

Hallintosäännön mukaan kaupungin tehtävät ja toiminnot on hoidettava siten, että mm.

- valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet saavutetaan
- kaupungin talous on tasapainossa
- vastuu kunkin tehtäväalueen toiminnallisesta ja taloudellisesta tuloksesta on selkeä
- organisaation kaikilla tasoilla ja kaikissa toiminnoissa on riittävä sisäinen valvonta ja riskienhallinta.

JHS suositus

Talousarvion yhteys kirjanpitoon ja taloustilastoon

Talousarvion ja kirjanpidon yhteys kuntataloudessa on kiinteä ja niiden vaikutus toisiinsa molemmin suuntainen. Kirjanpito tulee järjestää siten, että sen avulla voidaan seurata talousarvion toteutumista tilinpäätöksessä laadittavassa talousarvion toteutumisvertailussa (KuntaL 113 §). Toisaalta talousarviossa noudatetaan kirjanpidon suoriteperustetta määrärahan ja tuloarvion ottamisessa talousarvioon. Kirjanpitoikäntö ohjaa näin menon ja tulon merkitsemistä talousarviossa ja sen toteutumisvertailussa.

Talousarviossa käytetään käsitteitä meno tai tulo kaikista taloustapahtumista. Talousarviossa menoa käytetään yleiskäsitteenä tarkoittaen talousarviovuodelle jaksotettujen toimintamenojen lisäksi myös muuta rahankäyttöä muun muassa investointimenoa, lainanlyhennystä, antolainausta sekä peruspääoman lisäystä. Talousarviovuodelle jaksotettuja tuloja ovat esimerkiksi verotulot, valtionosuudet, maksu-, myynti- ja muut toimintatulot, korkotulot ja muut rahoitustulot sekä lainanotto.

6.5.2019

Tavoitteiden asettaminen

Yksi keskeisimpiä kuntalakiuudistuksen tuomia talousarvion sisältömuutoksia on, että ”Talousarvion on toteutettava kuntastrategiaa eli talousarviotavoitteet on johdettava kuntastrategiasta.” (JHS 199 Kuntien ja kuntayhtymien talousarvio ja -suunnitelma <http://www.jhs-suositukset.fi/suomi/jhs199>)

Asetettavat tavoitteet kohdistuvat olennaisiin toimintoihin ja ohjaavat kehittämään toimintatapoja ja siten parantamaan toimintojen tuloksellisuutta. Talousarviossa asetettavien tavoitteiden tulee olla selkeitä, jotta niitä voidaan mitata mahdollisimman konkreettisilla mittareilla ja menetelmillä.

Toiminnan tavoite on talousarviossa kaupunginvaltuuston tehtäväkohtaisesti asettama määrärahan käyttötarkoitusta, palvelutuotannon määrää tai laatua tai toiminnan kehittämistä ohjaava tavoite. Kaupunginvaltuusto päättää talousarvion käsitteilyn yhteydessä, mitkä tavoitteista ovat sitovia. Muut tunnusluvut esitetään perusteluina. Talousarvion toteutumista seurattaessa seurataan myös näiden mittareiden kuvaamien toimintojen toteutumista.

Resurssien jako tehtäville ja hankkeille

Budjettirahoitteisessa toiminnassa budjetoinnin tärkein tehtävä on verorahoituksella koottujen tulojen jakaminen määrärahoina eri tehtäville. Kohderahoitteisessa toiminnassa, jossa rahoitus perustuu suoritteiden myynnistä saataviin tuloihin, ovat tulonodotukset menojen budjetoinnin lähtökohtana.

Tavoitteiden sitominen resursseihin

Kuntalain 110 §:n mukaan tavoitteet tulee sitoa niihin osoitettuihin voimavaroihin. Tämä tarkoittaa, että talousarviossa osoitetaan toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Toisaalta tavoitteiden tehtävänä on osoittaa, mitä vaikutuksia varojen käytöllä on tarkoitus saada aikaan. Määräraha on valtuuston toimielimelle antama, euromäärältään ja käyttötarkoitukseltaan rajattu valtuutus varojen käyttämiseen määrättyjen tavoitteiden toteutumiseksi. Tuloarvio on vastaavasti valtuuston toimielimelle asettama tulotavoite, joka on sidottu kunnan palvelutavoitteisiin ja niiden toteuttamiseen tarvittaviin menoihin. Tavoiteasettelun ja budjetoinnin yhdistäminen on vaativa tehtävä. Erityisesti se on sitä asiakaslähtöisten tavoitteiden budjetoinnissa.

Tasapainoperiaate

Kuntalaki velvoittaa kuntaa huolehtimaan tulorahoituksen riittävydestä ja maksuvalmiuden säilyttämisestä. Suunnitellun toiminnan ja hankkeiden on oltava realistisia suhteessa käytettäviin varoihin. Taloussuunnitelmassa on esitettävä yksilöidyt

6.5.2019

toimenpiteet edellisiltä tilikausilta kertyneen tai kuluvalta tilikaudelta kertyvän alijäämän kattamiseksi. Muodollista tulojen ja menojen tasapainottamista vuositasolla ei kuitenkaan edellytetä. Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen.

Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan. Kuntalain 110 §:n säännös alijäämän kattamisvelvollisuudesta koskee myös kuntayhtymää. Kunta, jonka kuluvan vuoden tasearvio on ylijäämäinen, voi sen sijaan tehdä alijäämäisen taloussuunnitelman. Suunnitelman alijäämäisyys ei kuitenkaan saa olla suurempi kuin talousarvion laadintavuoden tasearvion mukainen kertynyt ylijäämä.

Brutto- ja nettoperiaate

Bruttoperiaate tarkoittaa, että menot ja tulot budjetoidaan erikseen määrärahoina ja tuloarvioina. Menettely on perusteltu silloin, kun tehtävä rahoitetaan pääsääntöisesti verorahoituksella. Myös silloin, kun tehtävän menot eivät riipu siihen kohdistuvista tuloista, on bruttoperiaate ensisijainen, vaikka tulojen määrä olisi merkittävä.

Nettoperiaate tarkoittaa, että talousarviossa sitovuus määrätään nettomääräisesti tulojen ja menojen erotuksena.

Kunnan liikelaitosta sitovana nettoeränä kunnan talousarviossa on tulo, jonka liikelaitoksen tulee tulouttaa korvauksena kunnan liikelaitokseen sijoittamasta oman tai vieraanpääomanehtoisesta pääomasta sekä meno, joka on kunnan avustusta liikelaitokselle. Lisäksi liikelaitosta sitovina erinä ovat kunnan pääomasijoitus liikelaitokseen ja liikelaitoksen pääoman palautus kunnalle. Liikelaitoksen investoinnit rahoitetaan lähtökohtaisesti tulorahoituksella. Niihin ei osoiteta kunnan talousarviossa määrärahaa muuten kuin pääomasijoituksena samaan tapaan, kuin kunta osoittaa rahoitusta tytäryhteisölleen.

Suorite- ja realisointiperiaate

Menojen suoriteperiaate tarkoittaa, että talousarvioon ja -suunnitelmaan otetaan varainhoitovuoden aikana vastaanotetuista tuotannontekijöistä aiheutuvat tulot ja muut sellaiset menot, joiden suorittamiseen kunta on varainhoitovuoden aikana sitoutunut. Tulojen realisointiperiaate tarkoittaa, että talousarvioon ja -suunnitelmaan otetaan varainhoitovuoden aikana suoritteiden luovuttamisesta aiheutuvat ja muut lopullisesti kunnalle kuuluvat tulot.

Täydellisyysperiaate

Täydellisyysperiaatteen mukaan talousarvioon on otettava kunnan rahan käyttö ja rahan lähteet kokonaisuudessaan. Tiedossa olevia menoja tai tuloja ei voi jättää ta-

6.5.2019

lousarviosta pois. Täydellisyysperiaatteen mukaan myös kunnan eri tehtävien sisäiset ostot ja myynnit otetaan talousarvioon, vaikka niihin ei suoraan liittyisi rahan käyttöä.

Kehysbudjetointiperiaate

Valtuustolla on laaja harkintavalta päättää talousarvion määrärahakokonaisuuksista. Pääsääntöisesti määräraha asetetaan tehtäväkohtaisena siten, että toiminnan tavoitteet ja niiden saavuttamiseen varatut varat ovat yhdistettävissä talousarviossa. Talousarvion kehysajattelussa voidaan myös esimerkiksi lautakunnalle tai kokonaiselle palvelualueelle osoittaa kokonaisuuden määräraha useiden eri tehtävien hoitamiseen.

Kunnan talousarvion ja -suunnitelman rakenne ja sisältö

Talousarvioasetelma muodostuu käyttötalous- ja tuloslaskelmaosasta sekä investointi- ja rahoitusosasta. Samaa rakennetta noudatetaan taloussuunnitelmassa ja tilinpäätökseen sisältyvässä talousarvion toteutumisvertailussa. Toimintaa ja taloutta suunnitellaan ja seurataan käyttötalouden, investointien, tuloslaskennan ja rahoituksen näkökulmista.

Käyttötalousosassa asetetaan palvelutavoitteet ja budjetoidaan niiden järjestämisen vaatimat menot ja tulot. Investointiosassa budjetoidaan pitkävaikutteisten tuotantovälineiden kuten rakennusten, kiinteiden rakenteiden ja kaluston hankinta, rahoitusosuudet ja omaisuuden myynti. Tuloslaskelmaosassa osoitetaan tulo-rahoituksen riittävyys käyttömenoihin ja poistoihin. Rahoitusosassa osoitetaan yhteenvetona rahan lähteet ja käyttö.

6.5.2019

10 TALOUSARVIOALOITTEET

Lauta- ja johtokuntien on käsiteltävä talousarvioaloitteista annettavat lausunnot samanaikaisesti talousarvioehdotusten kanssa. Lausunnoissa on selvitettävä, miten aloitteessa esitetyt toimenpiteet on otettu huomioon talousarvioehdotuksessa.

Lausunnossa on yksiselitteisesti mainittava, kuinka paljon aloitteessa esitetty toimenpide lisää/vähentää määrärahojen tarvetta ja onko nämä sisällytetty hallintokunnan talousarvioehdotukseen. Vastaavasti toimenpiteen vaikutukset suoritamääriin on ilmoitettava ja sisältyvätkö nämä muutokset talousarvioehdotukseen.

6.5.2019

11 MUUT OHJEET

Muodollinen asu ja määräajat

Talousarvioehdotuksen tekstiosa, toiminnan tavoitteet sekä suorite-, yksikkökustannus- ja taloustavoiteosa toimitetaan 16.8.2019 mennessä liitteen 3 mukaisella rakenteella DM-järjestelmään.

Talousarvion eurotiedot syötetään Tasku-järjestelmään ja suoritetiedot DM-järjestelmään 16.8.2019 mennessä.

Sisäisten erien syöttö tulee olla tehtynä 9.8.2019 mennessä.

Lauta- ja johtokuntien tulee käsitellä talousarvioehdotukset 28.8.2019 mennessä. Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksen keskeinen liiteaineisto käsitellään lauta- ja johtokunnissa.

Tarkemmat ohjeet lähetetään toimialoille, virastoille ja liikelaitoksille erikseen.

Ehdotusten tarkkuus

Ehdotuksissa luvut esitetään tuhansina euroina. Yksikkötuotot ja -kustannukset ilmoitetaan euroina.

Toimitettava aineisto

Kaupunginkanslian talous- ja suunnitteluosasto on avannut talousarvion 2020 ja taloussuunnitelman 2020–2022 valmisteluun diaarin ja jokaiselle toimialalle, virastolle ja liikelaitokselle oman käsittelyn kyseiselle diaarille (liite 7), joille kukin toimiala, virasto ja liikelaitos tekee oman esityksensä kaupunginhallitukselle. Kun lauta- tai johtokunta on tehnyt päätöksen talousarvioehdotuksesta, lähetetään tieto AHJOn tehtäväpyynnöllä talous- ja suunnitteluosaston taloussuunnittelupäällikkö Ari Hietamäelle. Lisäksi koko aineisto lähetetään määräpäivään 28.8.2019 mennessä sähköpostiosoitteeseen kanslia.talousarvio@hel.fi. Paperiversioita ei toimiteta.

Lauta- ja johtokuntien ehdotus talousarviokirjan perustelutekstiksi suoritetaulukkoineen sekä luettelo lakkautettavista viroista lähetetään rtf-tallennusmuodossa. Tilaresurssisuunnitelma ja irtaimen omaisuuden perushankintoja erittelevä taulukko toimitetaan xls-tallennusmuodossa. Talousarvioehdotuksen valmistelua varten laaditut laskelmat kaavoineen toimitetaan xls-muodossa. Edellä mainitut materiaalit lähetetään sähköpostin liitetiedostona kaupunginkanslian talous- ja suunnitteluosastolle (kanslia.talousarvio@hel.fi).

6.5.2019

Tiedustelut ja lisäohjeet

Kaupunginkanslian talous- ja suunnitteluosasto avustaa tarvittaessa toimialoja ja liikelaitoksia talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotusten laatimiseen liittyvissä kysymyksissä.

Kaupunginkanslian talous- ja suunnitteluosaston vastuuhenkilöt vastuualueineen:

Nimi	Puhelin	Vastuualue
Rahoitusjohtaja Tuula Saxholm	310 36250	Yleiset kysymykset
Talousarviopäällikkö Matti Malinen	310 36277	Yleiset kysymykset
Tietohallintopäällikkö Kari Miskala	310 36396	Tietotekniikkaa koskevat kysymykset
Strategiapäällikkö Marko Karvinen	310 36257	Kaupungin hallinnon kehittämistä ja kaupungin strategioita koskevat kysymykset
Taloussuunnittelupäällikkö Ari Hietämäki	310 36567	Verot ja valtionosuudet, Kaupunginkanslia ja tarkastusvirasto
Erityissuunnittelija Tero Niininen	310 25915	Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala, Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala, palvelukeskusliikelaitos, työterveysliikelaitos
Erityissuunnittelija Jenni Torkkola	310 22564	Taloushallintopalveluliikelaitos
Hankepäällikkö Ville Vastamäki	310 25902	Kaupunkiympäristön toimiala, investoinnit
ts. Hankepäällikkö Markku Riekko	310 39900	Stara-liikelaitos, HKL-liikelaitos, investoinnit
Erityissuunnittelija Riikka Henriksson	310 36256	Sosiaali- ja terveystoimiala
Controller Pia Halinen	310 25718	Avustukset

6.5.2019

Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksen 2020–2022 perustelutekstimalli

(Otsikointi sitova ja alakohdat sisältöjä, joita tekstissä tulisi kuvata)

Toimintaympäristön muutosten vaikutukset 2020 talousarvioon

- Toimintaympäristössä tapahtuvien merkittävien uudistusten ja ilmiöiden vaikutukset toimintaympäristöön (esim. lainsäädäntö, hallitusohjelma, talous- ja työllisyyskehitys, eriytymiskehitys, maahanmuutto)
- Arvio palvelujen kysynnän ja tuotantotapojen kehityksestä 2020–2022. Palvelutuotannon tapoja ovat esim. kunnan oma palvelutuotanto, yhteistyö muiden kuntien kanssa, palvelujen hankinta kunnan ulkopuolisilta toimijoilta sekä muut vaihtoehdot (mm. palveluseteli, omaishoito ja avustukset järjestöille)
- Arvio tavoitteisiin, palvelutuotantoon, muuhun toimintaan ja toimintaympäristön muutoksiin liittyvistä merkittävistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä
- Talousarvion vaikutusarviointi esimerkiksi lapsivaikutusten, sukupuolivaikutusten, terveys- ja hyvinvointivaikutusten, sosiaalisten vaikutusten, yritysvaikutusten ja ympäristövaikutusten näkökulmasta

Kaupunkistrategian ja sen tavoitteiden toteuttaminen toimialoilla

- Talousarvion pohjana olevan kaupunkistrategian tavoitteiden toteuttaminen toimialoilla kuvataan strategian otsikoinnin mukaisesti:
 - Maailman toimivin kaupunki
 - Kestävän kasvun turvaaminen on kaupungin keskeisin tehtävä
 - Uudistuvat palvelut
 - Vastuullinen taloudenpito hyvinvoivan kaupungin perusta
 - Helsinki vahvistaa ja monipuolistaa edunvalvontaansa
- Palvelujen tavoitteenasettelun ja toiminnan kuvausten sijoittamisessa strategiaotsikoinnin käytetään kaupunginhallituksen hyväksymän mittarikokonaisuuden teemoittelua:

6.5.2019

- Sitovien ja muiden toiminnan tavoitteiden kytkeytyminen kaupunkistrategiaan, kaupunkitason strategiamittareihin, kaupunkiyhteisiin hankkeisiin, yhteissuunnittelun teemoihin
- Toimialan henkilöstösuunnitelma (henkilöstön rakenteen ja määrien muutokset sekä asetettavat tavoitteet) 2020–2022
- Toimialan tilankäyttösuunnitelma (tilankäytön rakenteen ja määrien muutokset sekä asetettavat tavoitteet) 2020–2022
- Digitalisaatio ja tietotekniikka palvelutuotannon ja prosessien kehittämisessä

Talousarvion seurannassa tarkasteltavat

- Sitovat ja muut toiminnan tavoitteet ja niihin liittyvät mittarit
- Asiakas- ja suoritelmäärien kehitys sekä tunnusluvut (toiminnan laajuus ja tavoitteita kuvaavat suoritteet, tuntimäärät, määrääjat)
- Yksikkökustannukset, niihin perustuva tuottavuuskehitys sekä muut tuottavuuden kehittymistä kuvaavat tunnusluvut
- Tilankäytön tehokkuuden toteutuminen 2018–2022

6.5.2019

Investointiraami talousarviokohdittain ja alustava investointiohjelma 2020–2029

		RAAMI 2020	TS2021	TS2022	Alustava 2023	Alustava 2024	Alustava 2025	Alustava 2026	Alustava 2027	Alustava 2028	Alustava 2029
		1 000 EUR	1 000 EUR	1 000 EUR	1 000 EUR	1 000 EUR	1 000 EUR	1 000 EUR	1 000 EUR	1 000 EUR	1 000 EUR
8 Investointiosa	Menot	769 789	595 781	589 475	615 181	585 262	585 351	585 590	585 530	585 601	585 500
801 Kiinteä omaisuus	Menot	119 594	104 570	91 600	81 460	74 000	76 860	88 360	75 100	75 200	75 400
80102 Projektialueiden esirakentaminen, Khn käytettäväksi	Menot	77 594	61 570	55 600	45 460	43 000	45 860	57 360	44 100	44 200	44 000
802 Rakennukset	Menot	245 970	250 830	260 520	287 401	254 760	259 699	260 000	252 790	260 000	260 000
803 Kadut ja liikenneväylät	Menot	148 660	151 157	154 379	170 300	172 652	163 842	155 440	172 040	165 300	168 800
80302 Projektialueiden kadut, Khn käytettäväksi	Menot	72 060	73 857	73 779	77 500	69 622	80 542	62 940	79 140	86 300	64 900
80303 Yhteishankkeet Liikenneviraston kanssa, Khn käytettäväksi	Menot	1 000	1 900	5 500	19 100	19 100	5 500	14 900	14 900	20 000	16 400
804 Puistot ja liikunta-alueet	Menot	26 920	26 800	23 420	21 720	29 550	30 650	27 490	31 300	30 801	27 000
80402 Projektialueiden puistot ja liikunta-alueet, Khn käytettäväksi	Menot	9 220	9 500	7 720	5 620	11 250	12 550	9 390	13 200	12 701	10 900
805 Irtaimen omaisuuden perushankinta	Menot	70 345	55 124	54 256	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000
806 Arvopaperit	Menot	157 300	6 300	4 300	3 300	3 300	3 300	3 300	3 300	3 300	3 300
807 Muu pääomatalous	Menot	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000

Kaupunkistrategian taloustavoitteeseen ja tulos- ja rahoituslaxselmaan perustuen HKL-liikelaitoksen investointiohjelman taso voi olla vuosittain noin 150 miljoonaa euroa.

6.5.2019

Taulukkomallit suoritteet, taloustavoitteet, tuottavuus, tilankäyttö, yksikkökustannukset

Suorite-, yksikkökustannus- ja taloustavoitteet (Taulukkomalli)

	2018	2019	ennuste 2019	2020	2021	2022
Suoritetavoitteet						
Opetustuntien määrä	149 000	151 000	152 000	162 000	163 000	163 000
Tehokkuus/taloudellisuus						
Käyttöaste %	83	83	83	82	80	80
Menot €/asukas	150	120	125	150	125	125
Toiminnan laajuustiedot						
Sairaankuljetushälytyksiä	34 520	35 200	34 520	35 000	36 000	36 000
Oppilaiden lukumäärä	4 600	5 000	5 200	1 200	6 300	6 300
Kaupungin maaomaisuus, ha	520	530	520	530	520	520
Kunnossapidetty puistoala, ha	1 495	1 520	1 596	1 665	1 773	1 773
Resurssit						
Henkilöstön määrä	12	15	12	13	10	10
Tilat, m ²	100	100	95	95	95	95

Tuottavuusmittari (Taulukkomalli)

	2018	2019	ennuste 2019	2020	2021	2022
Suomenkielinen perusopetus ja lukiokoulutus – Finsk grundläggande utbildning och gymnasieutbildning						
	93	93	93	93		
Esi- ja perusopetus – Förskola och grundläggande utbildning						
	92	92	92	92		
Lukiokoulutus – Gymnasieutbildning						
	94	94	94	96		
Aikuislukiokoulutus – Vuxengymnasieutbildning						
	104	104	130	126		
Ruotsinkielinen perusopetus ja lukiokoulutus – Svensk grundläggande utbildning och gymnasieutbildning						
	94	94	94	95		
Esi- ja perusopetus – Förskola och grundläggande utbildning						
	89	89	89	91		
Lukiokoulutus – Gymnasieutbildning						
	93	93	93	94		
Aikuislukiokoulutus – Vuxengymnasieutbildning						
	141	141	142	143		
Ammatilliset oppilaitokset – Yrkesläroanstalter						
	94	94	94	96		
Tuottavuus (2014=100)						

6.5.2019

Tilankäytön tehokkuuden mittari (Taulukkomalli)

	2018	2019	ennuste 2019	2020	2021	2022
Tilojen kokonaispinta-ala htm ²	97,3	97,5	98	98	99	99
Tilojen pinta-alamäärä (htm ²) suhteessa asiakasmäärään	14,1	14,5	14,3	14,3	14,3	14,3
Hallintokunnan oma mittari	?	?	?	?	?	?

Yksikkökustannusten kehitys (Taulukkomalli)

Euroa/(lapsi/oppilas/opiskelija)

Palvelu euroa/x	2018	2019	ennuste 2019	2020	2021	2022
Varhaiskasvatus sk	9 445	9 772	9 772	10 342	10 406	10 551
Varhaiskasvatus rk	11 168	11 452	11 452	12 328	12 385	12 503
Perusopetus sk	9 170	9 457	9 457	9 915	9 984	9 987
Perusopetus rk	9 923	10 297	10 297	10 662	10 708	10 749
Lukio sk	7 521	8 168	8 168	8 603	8 667	8 743
Lukio rk	8 387	9 295	9 295	9 350	9 435	9 477
Ammatillinen	11 997	13 228	13 228	13 754	13 856	13 967
Vapaa sivistystyö sk/rk	138/127	124/143	124/144	128/150	128/150	129/151

6.5.2019

Käyttötalouden taulukkomalli

PÄÄLUOKKA/LUKU/KOHTA¹

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ennuste Prognos	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2018	2019	2019	2020	2020	2021	2022
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Tulot yhteensä - Inkomster sammanlagt	25 056	30 344	26 305	28 876	28 879	28 879	30 679
Menot yhteensä - Utgifter sammanlagt	193 632	243 812	263 083	219 268	275 656	292 708	356 493
Toimintakate - Verksamhetsbidrag	-168 576	-213 468	-236 778	-190 392	-246 777	-263 829	-325 814
Poistot - Avskrivningar	3 543	7 254	4 595	7 238	7 238	7 238	7 238
Tilikauden tulos - Räkenskapsperiodens resultat	-172 119	-220 722	-241 373	-197 630	-254 015	-271 067	-333 052
Tilikauden ylijäämä (alijäämä) - Räkenskapsperiodens överskott (underskott)	-172 119	-220 722	-241 373	-197 630	-254 015	-271 067	-333 052
Muutos - Förändring, %							
Tulot - Inkomster		21,1	-13,3	-4,8	-4,8	0,0	6,2
Menot - Utgifter		25,9	7,9	-16,7	11,0	8,1	21,8

¹ Taulukon luvut ovat esimerkinomaisia

6.5.2019

Investointiosan taulukkomallit

8 INVESTOINTIOSA

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2018 1 000 €	2019 1 000 €	2020 1 000 €	2020 1 000 €	2021 1 000 €	2022 1 000 €
8 Investointiosa - Investeringssdelen						
Tulot - Inkomster		21 625				
Menot - Utgifter		609 319				
Netto		-587 694				
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster		-4,9				
Menot - Utgifter		23,0				

8 01 Kiinteä omaisuus - Fast egendom

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2018 1 000 €	2019 1 000 €	2020 1 000 €	2020 1 000 €	2021 1 000 €	2022 1 000 €
801						
Tulot - Inkomster		5 000				
Menot - Utgifter		95 624				
Netto		-90 624				
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster		-5,8				
Menot - Utgifter		29,3				

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2018 1 000 €	2019 1 000 €	2020 1 000 €	2020 1 000 €	2021 1 000 €	2022 1 000 €
Tulot - Inkomster						
80150 Kiinteän omaisuuden myynti – Försäljning av fast egendom		5 000				
Menot - Utgifter						
80101 Kiinteistöjen ja kiinteistöjen hallintaan oikeutavien osakkeiden ostot ja lunastukset sekä kaavoituskorvaukset, kaupunkiympäristölautakunnan käytettäväksi – Köp och inlösen av fastigheter och aktier som berättigar till besittning av fastigheter samt planläggningsersättningar, till stadsmiljönämndens disposition <i>Ylitykset - Överskridningar</i>		10 000				
80102 Projektialueiden esirakentaminen, täyttötöyt, kaupunginhallituksen käytettäväksi – Grundberedning i projektområden, utfyllnadsarbeten, till stadsstyrelsens disposition <i>Ylitykset - Överskridningar</i>		47 624				
8010201 Kampppi-Töölönlahden esirakentaminen – Grundberedning i Kampen-Tölvöken		0				

6.5.2019

Talousarvioehdotusten käsittelyt Ahjossa

Talousarvioehdotukset valmistellaan yhdellä diaarilla, HEL 2019-003760. Jokaiselle toimielimelle on avattu oma käsittelynsä asialle:

Käsittely 1	Kaupunginkanslia
Käsittely 2	Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala
Käsittely 3	Kaupunkiympäristön toimiala
Käsittely 4	Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala
Käsittely 5	Sosiaali- ja terveystoimiala
Käsittely 6	Tarkastuslautakunta
Käsittely 7	Liikenneliikelaitos
Käsittely 8	Palvelukeskusliikelaitos
Käsittely 9	Pelastuslaitos
Käsittely 10	Rakentamispalveluliikelaitos
Käsittely 11	Taloushallintopalveluliikelaitos
Käsittely 12	Työterveysliikelaitos

6.5.2019

Kaupunkitason strategiamittarit

MAAILMAN TOIMIVIN KAUPUNKI	Mittari	Strategian kirjaus/tavoitetaso
KESTÄVÄN KASVUN TURVAAMINEN		
Yleinen viihtyisyys ja turvallisuus	Koettu turvallisuus	Jokainen tuntee olonsa turvalliseksi Helsingissä/osuus kasvaa kaupunkitasolla, heikon turvallisuuden alueet lähenevät kaupungin keskiarvoa
	Rikoksilla oirehtivien nuorten määrä: Nuorten rikoksista epäiltyjen henkilöiden määrä sekä tämä suhteutettuna ikäryhmän nuorten määrään	Jokainen tuntee olonsa turvalliseksi Helsingissä, nuorten syrjäytymistä ehkäistään/ tavoitteena, että rikoksista epäiltyjen nuorten määrä vähenee
	Asukastyytyväisyys: Suosittelemisindeksi	Asukastyytyväisyys tuloksellisuuden keskeisimpiä mittareita/suositteluindeksi paranee
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	Koettu terveys	Terveyseroja kavennetaan/keskitäsoiseksi tai huonommaksi terveytensä kokevien osuus laskee
	Koettu elämänlaatu	Hyvä, virikkeellinen, laadukas, kokemusrikas elämä/elämänlaatunsa hyväksi tuntevien osuus kasvaa
Väestöryhmien ja alueiden väliset hyvinvointierot	Työttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys	Mahdollisimman moni pääsee kiinni työelämään, autetaan työllistymistä/Työttömyys laskee, pitkäaikaisyöttömien määrä laskee
	Alueiden eriytymisen indeksi: Eri-laisuusindeksi (mittaa ryhmän sijoittumisen tasaisuutta verrattuna toisen ryhmän sijoittumiseen) sekä kuviot alueiden välisten erojen kehityksestä	Alueiden välisen eriytymisen hillitsemisen/Alueiden välinen eriytyminen vähenee
	Ennalta ehkäisevän toiminnan vaikuttavuus: 1) HYTE-koontiraportti 2) SOTEN terveysindikaattorit: alkuvaiheessa ylipaino, verenpaine, tupakointi ja kirjaamiskattavuuden noustessa myöhemmin alkoholin riskikäyttö ja mielialamittari.	Terveys- ja hyvinvointieroja kavennetaan ja tunnistetaan riskiryhmiä toimenpiteiden kohdentamiseksi/Toimien vaikuttavuus lisääntyy
	Huono-osaisuusindeksi: Summamittari (asunnottomat/1 000 asukasta), humalahakuisesti alkoholia käyttävien osuus, itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus, perustoimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden osuus)	Eriarvoisuuden vähentäminen on Helsingissä lapsia ja nuoria laajempi tavoite/ huono-osaisuusindeksin arvo pienenee
	Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytymisen ehkäisy	Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret
	Ilman opiskelupaikkaa jääneet peruskoulun päättäneet	Nuorten syrjäytymiskierre/Osuus laskee
	Lasten ja nuorten osuus, joilla harrastus	Jokaisella lapsella ja nuorella on harrastus/Osuus kasvaa
	Lasten ylipaino	Terveys- ja hyvinvointieroja kavennetaan/Osuus laskee

6.5.2019

	Lasten ja nuorten psyykinen ja sosiaalinen hyvinvointi	Helsinki edistää asukkaitensa mielen-terveyttä, nuorten syrjäytymiskierre/ahdistuneisuus, mielialaongelmat ja yksinäisyys vähenevät
Liikkumisen edistäminen	Vapaa-ajan liikuntaa harrastavat	Liikkumisen lisääminen/osuus nousee
	MOVE! Fyysinen toimintakyky	Lapsia ja nuoria liikutetaan yhä enemmän/Toimintakykytulosten trendi on nouseva
	Liikkuminen: Liikkumisen ja paikallaan-olon %-osuudet valveillaolosta ja unen määrä ja laatu.	Liikkumisen, erityisesti arki- ja hyötyliik- kumisen) lisääminen ja istumisen vä- hentäminen.
	Liikkuminen: Helsingiläisten liikkumistot- tumukset	Liikkumisen, erityisesti arki- ja hyötyliik- kumisen) lisääminen ja istumisen vä- hentäminen.
Ekologisesti kestävä kehitys	Helsingin kasvihuonekaasupäästöt	60 % päästövähennystavoite vuodelle 2030, hiilineutraalisuustavoite 2035/60 % (1 406 000 t CO2-ekv./2,8 t CO2- ekv./as) 80 % (hiilineutraalisuustavoite) (703 000 t CO2-ekv./1,4 t CO2-ekv./as)
	Pyöräliikenteen määrä automaattilasken- tapisteissa	Pyöräilyn suosion lisääminen/Määrä kasvaa
	Ilmanlaatu valituissa mittauspisteissä	Terveydelle haitalliset päästöt vähene- vät/ NO2 ei ylitä 40 µg/m3 (EU-direktiivi) (2024) PM10:n raja-arvo ei ylity (EU-direktiivi) (2024)
Kaupunkirakenteen toiminnallisuus	Valmistuneiden asuntojen määrä sekä hallinta- ja rahoitusmuoto	Toimivat asuntomarkkinat/2017-2018 yhteensä 6 000 asuntoa ja 2019-2021 yhteensä 7 000 asuntoa
	Saavutettavuus asukkaiden näkökul- masta: Liike- ja palvelukeskustojen sekä lähipalvelu- keskustojen saavutettavuus kulkumuodoittain (jalankulku, pyöräily) Liike- ja palvelukeskustojen saavutettavuus (joukkoliikenne, autoilu) Keskusta-alueella oleskelevien ja vierailevien ihmisten lukumäärä: Jalankulkijoiden määrä Helsingin ydinkeskus- tassa	Toimiva kaupunki, tiivis ja toiminnalli- sesti sekoittunut kaupunkirakenne/saa- vutettavuus paranee
	Uusien asukkaiden sijoittuminen raideliikenteen piiriin: Väes- tökehitys 800 m etäisyydellä raideliikenteen asemista tai pysäkeistä: juna-, metro- ja rai- tiovaunuasemat ja -pysäkit	Kaupunkirakenteen tiivistäminen, rai- dejoukkoliikenteen osuus/Määrä kas- vaa
Elinvoimaisuus, matkailu	Yöpymisten määrä	Viihtyisä kaupunki houkuttelee matkai- lijoita/Määrä lisääntyy samassa suh- teessa kun Tukholmassa ja Kööpenha- minassa

6.5.2019

	Kongressien ja kongressivieraiden määrä	Helsinki panostaa kongressien houkutteluun/Määrä kasvaa samassa suhteessa kun Tukholmassa ja Kööpenhaminassa
	Työperusteinen maahanmuutto, työllisten osuus työikäisistä tulomuuttajista, Suomen kansalaisten aivovienti	Työperusteista maahanmuuttoa ja osuutta kokonaismaahanmuutosta pyritään kasvattamaan/Määrä ja osuus kasvavat
UUDISTUVAT PALVELUT		
Asukaslähtöisyys ja osallisuus	Osallistuvan budjetoinnin äänestysprosentti	Osallistava toimintatapa, osallistava kulttuuri/
	Asiakaskokemus/palvelutyytyväisyys: Seurantajärjestelmä, jonka avulla muodostetaan kaupunkiyhteinen asiakaskokemusarvo sekä seurataan osamittareita erikseen	Ymmärrys kaupungin asiakaskokemuksen tilasta paranee, tiedon ja datan perusteella rakennetaan asiakaskokemuksen seurantajärjestelmä
	Toimintakulttuurin muutos: Keskimääräinen läpimenoaika viidessä valitussa palveluprosessissa	Hallitulla rytmimuutoksella nopeampaan ja ketterämpään toimintakulttuuriin: Toimintakulttuuri muuttuu asukasnäkökulmasta keskeisimmän/keskeisimpien tekijöiden suhteen nopeamaksi ja ketterämmäksi
	Asukasosallisuuden toteutuminen toimialoilla: Keskeisimpien asukasosallisuuden menetelmien käyttö toimialojen eri palvelukokonaisuuksissa	Helsinki vahvistaa asemaansa osallisuuden ja avoimuuden kansainvälisenä edelläkävijänä, modernit osallisuuskäytännöt parantavat väestöryhmien välistä ymmärrystä, yhdenvertaisuutta ja palvelujen laatua, Kehitetään avoimuutta ja osallisuutta koko kaupunkikonsernissa./ asukasosallisuuden menetelmiä hyödynnetään laajasti palveluiden kehittämisessä kaikilla toimialoilla
Digitaalisuus	Käyttäjättyytyväisyys kaupungin digitaalisiin palveluihin ja digikuilun mittaus: - Asiakaskokemus digitaalisista palveluista pääsääntöisesti CES (Customer Effort Score) -arvolla ja tilanteeseen soveltuessa NPS (Net Promoter Score) -arvolla -Digikuilun mittaminen Tilastokeskuksen "Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttötutkimuksen" pohjalta	Helsingin tavoitteena on olla maailman parhaiten digitalisaatiota hyödyntävä kaupunki maailmassa./Käyttäjien tyytyväisyys digitaalisiin palveluihin paranee/tyytyväisyys paranee; Digikuilu (digitaalisten palvelujen ulkopuolelle jäävien määrä pienenee.)
	Digitaalisten palvelujen kehitys: Investointien ja hankkeiden määrän jakautuminen kaupungin hankeohjelman ohjelmakokonaisuuksiin: digipalvelut, digiedellytykset, tiedon hallinta, tukitoiminnot perus-it ja kokeilut	Helsinki on maailman parhaiten digitalisaatiota hyödyntävä kaupunki/ digipalvelujen ohjelmakokonaisuuden investointien määrä lisääntyy ja suhteellinen osuus kasvaa

6.5.2019

	Avointen rajapintojen määrä, sisäiset/ulkoiset: Ulkoisten avointen rajapintojen määrä, tietojärjestelmien määrä ja näiden suhdeluku, sisäisten rajapintojen määrä, tietojärjestelmien määrä ja näiden suhdeluku	Avoimen datan esimerkillinen hyödyntäminen, johtava kaupunki julkisen tiedon avaamisessa/ avointen rajapintojen määrä kasvaa
Oppiminen, koulutus, oppimisympäristöt	Varhaiskasvatuksen osallistumisaste	Varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nostaminen/Osallistumisaste nousee
	Lähikoulun valinneiden osuus 1. ja 6. vuosiluokalla	Vanhemmat valitsevat mielellään lähikoulun/Osuus kasvaa
	Varhaiskasvatuksen laatu: Kuinka paljon vakansseista on täyttämättä ja kuinka monta täytettyä vakanssia hoitaa ei-kelpoinen sijaisena tai avoimen toimen hoitajana. Henkilöstön pysyvyys: lastentarhanopettajien lähtövaihtuvuus (ero kaupungin palveluksesta)	Varhaiskasvatuksessa panostetaan laatuun, työntekijöiden pysyvyyteen ja turvalliseen arkeen/ Tavoitteena on pysäyttää nykyinen kehityssuunta työoimavajeen ja ei- kelpoisten määrän kasvussa. Tavoitteena lähtövaihtuvuudessa vuoden pysyä vuoden 2018 tasolla.
	PISA-tulokset	Jokaisella helsinkiläisellä on mahdollisuus saavuttaa potentiaalinsa oppimisessa
	Karvin valtakunnalliset oppimistulokset	Jokaisella helsinkiläisellä on mahdollisuus saavuttaa potentiaalinsa oppimisessa
	Ylioppilaskirjoitusten tulokset	Jokaisella helsinkiläisellä on mahdollisuus saavuttaa potentiaalinsa oppimisessa
Yritystoiminta ja elinkeinoelämä	Helsinkiläisten yksityisen sektorin koko-kaisten työpaikkojen määrän kasvu suhteessa asukasluvun kasvuun	Yksityisen sektorin työpaikkamäärä kasvaa vähintään yhtä nopeasti kun asukasluku/tavoiteluku 1,0
	Yritysten halukkuus suosittelua Helsinkiä sijaintipaikkana	Suomen paras kaupunki yrityksille/Suositteluhalukkuus kasvaa
Henkilöstön hyvinvointi ja johtaminen	Henkilöstökokemus ja johtaminen	Erinomainen ihmisten johtaminen/Indikaattoreiden arvot paranevat
VASTUULLINEN TALOUDENPITO		
Taloudellisesti kestävä kehitys	Taloudellinen kokonaistuottavuus	Kokonaistuottavuuden 0,5 % vuotuinen kasvu/(0,5 prosenttiyksikköä pienempi kun väestönkasvu ja peruspalveluiden hintaindeksin kasvu)
	Investointien tulorahoitusprosentti (Vuosikate/investoinnit)	Mitoitetaan kokonaisinvestoinnit tasolle, joka kyetään rahoittamaan tulorahoituksella/Tulorahoitus-prosentti nousee
	Työllisyysaste	Työllisyysasteen vahvistaminen/Työllisyysaste nousee
	Lainakanta/asukas	Lainakanta ei asukasta kohden kasva
	Yhteisöveron jako-osuus	Yhteisöveron jako-osuus nousee yli 30 % tasolle valtuustokaudella

6.5.2019

	Kassan riittävyys, päivää	Kaupungin taloutta hoidetaan vastuullisesti/Vähintään 50 päivää
	Yksikkökustannukset (€) toimialojen palveluissa	Helsinki tavoittelee yksikkökustannuksissa muiden suurten kaupunkien keskiarvoa/Yksikkökustannukset lähenevät muita suuria kaupunkia

6.5.2019

Helsingin kaupungin hallinnollinen organisaatio 1.1.2019

**Helsingin kaupungin
hallinnollinen
organisaatio
1.1.2019**

Luottamushenkilöihin
Virkamieshallinto
jk Johtokunta

Kaupunkiympäristön toimiala

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala

Sosiaali- ja terveystoimiala

